

Keskusteluaiheita – Discussion papers

No. 917

Maarit Lindström*

**ULKOMAISET YRITYKSET SUOMESSA:
INVESTOINTIMOTIIVIT JA NÄKEMYKSET
TOIMINTAYMPÄRISTÖSTÄ****

* Kiitän Jyrki Ali-Yrkköä, Mika Pajarista, Petri Rouvista ja Pekka Ylä-Anttilaa yhteistyöstä ja arvokkaista kommentteista.

** Tutkimus on taustaraportti Invest in Finlandin, Sitran ja Tekesin rahoittamalle hankkeelle "Suomen asema globaalissa kilpailussa – Yritysten sijaintipäätöksiin vaikuttavat tekijät" sekä Valtioneuvoston kanslian "Suomi maailmantaloudessa" –projektille (www.suomimaailmantaloudessa.fi). Kiitämme tutkimusta ja aineiston hankintaa varten saamastamme rahoituksesta.

LINDSTRÖM, Maarit, ULKOMAISET YRITYKSET SUOMESSA: INVESTOINTI-MOTIIVIT JA NÄKEMYKSET TOIMINTAYMPÄRISTÖSTÄ. Helsinki, ETLA, Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos, The Research Institute of the Finnish Economy, 2004, 38 s. (Keskusteluaiheita, Discussion Papers, ISSN 0781-6847; no. 917).

TIIVISTELMÄ: Tässä tutkimuksessa tarkastellaan ulkomaisten yritysten Suomeen sijoittumisen motiiveja sekä toimintaa Suomessa osana monikansallista konsernia. Tutkimuksessa tarkastellaan yritysten näkemyksiä lähitulevaisuuden liiketoimintanäkymistä Suomessa sekä niihin vaikuttavista tekijöistä. Lisäksi selvitetään yritysten laajentumissuunnitelmia ulkomailla sekä tarkastellaan Suomen vahvuuksia ja heikkouksia liiketoimintaympäristönä. Raportti pohjautuu maaliskuuhuhtikuussa 2004 ulkomaisten tytäryritysten johtajille suunnattuun kyselyyn. Tulosten mukaan 2000-luvun taitteen jälkeen tulneiden yritysten motiivit ovat muuttuneet melko vähän 1990-luvun puolivälin jälkeen tulleisiin verrattuna. Yritystoston kohteena olleiden tytäryritysten kehitys yrityskaupan jälkeen on ollut suotuisa toiminnan laajuudella ja kannattavuudella mitattuna. Yritysten tulevaisuudennäkymiin vaikuttavat tekijät vaihtelevat kuitenkin verraten paljon sektoreittain. Suomen vahvuudet ja heikkoudet liiketoimintaympäristönä nähdään sen sijaan yhdenmukaisempina. Ulkomaisten tytäryritysten lähivuosien laajentumissuunnitelmat kohdistuvat ensisijaisesti Venäjälle, Baltiaan ja Itä-Eurooppaan.

ASIASANAT: suorat sijoitukset Suomeen, yritysten kansainvälistyminen, ulkomaiset yritykset

LINDSTRÖM, Maarit, FOREIGN BUSINESSES IN FINLAND: INVESTMENT MOTIVES AND VIEWS ON THE OPERATING ENVIRONMENT. Helsinki, ETLA, Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos, The Research Institute of the Finnish Economy, 2004, 38 p. (Keskusteluaiheita, Discussion Papers, ISSN 0781-6847; no. 917).

ABSTRACT: The study examines the reasons behind foreign companies' decisions to locate in Finland. In addition, the operations of foreign subsidiaries as a part of a multinational group are examined. The study examines the views of companies' management regarding the future business prospects in Finland as well as the factors influencing these prospects. Furthermore, international expansion intentions of the companies are examined together with the views on Finland's strengths and weakness as a business environment. The paper is based on a survey conducted during March-April 2004 and targeted to the leaders of foreign-owned subsidiaries in Finland. The findings suggest that the motives of companies have changed relatively little between 1995-1999 and 2000 to present. The development of acquired companies has been promising after the change in ownership, measured by the extent and profitability of operations. Sectoral differences in factors affecting future prospects are relatively significant. However, the views on Finland's strengths and weaknesses as an operating environment are seen in a more similar way regardless of industry. The foreign subsidiaries' plans for enlargement from Finland during the next few years are regionally focused primarily on Russia, the Baltic countries and Eastern Europe.

KEY WORDS: inward foreign direct investment in Finland, internationalization of business, foreign companies

Sisällysluettelo:

1.	Johdanto	1
2.	Yrityskysely	2
3.	Aineiston kuvaus.....	3
4.	Ulkomaisten yritysten motiivit sijoittua Suomeen.....	6
4.1	Greenfield -yritykset	6
4.2	Yrityskaupan kohteena olleet yritykset.....	8
5.	Ulkomaisten tytäryritysten toiminta osana monikansallista konsernia.....	11
6.	Suomen vahvuudet ja heikkoudet toimintaympäristönä	14
7.	Yritysten kasvutavoitteet Suomessa	16
8.	Yritysten tulevaisuudennäkymät Suomessa.....	17
9.	Johtopäätökset.....	19
	Kirjallisuus.....	21
	Liite 1.....	22
	Liite 2.....	32
	Liite 3.....	34
	Liite 4.....	36
	Liite 5.....	37

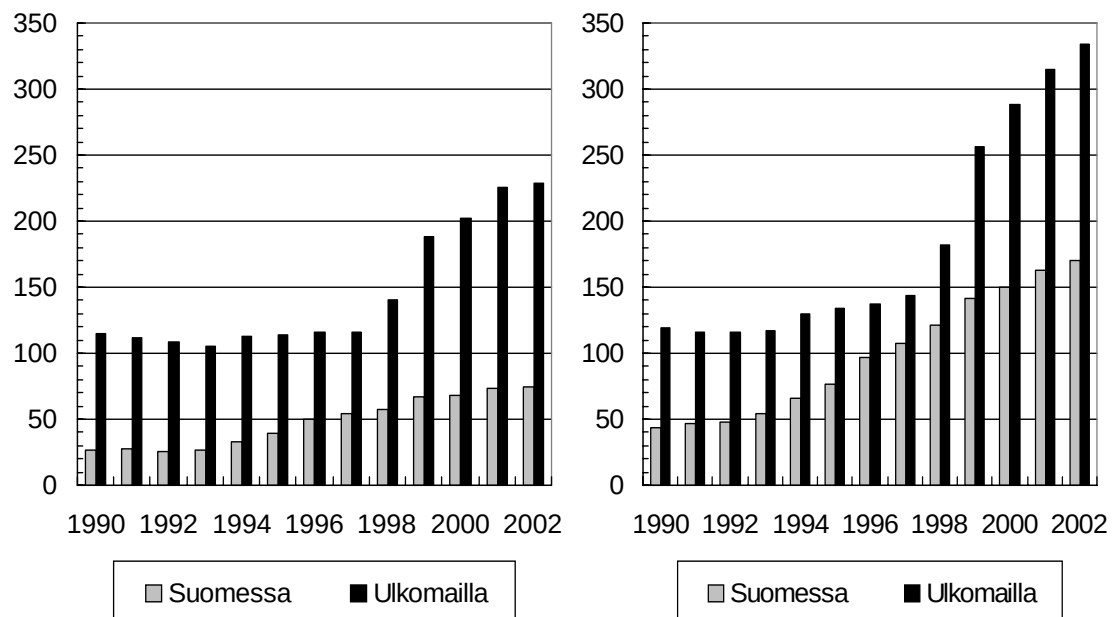
1. Johdanto

Teknologinen kehitys, pääomaliikkeiden vapauttaminen ja talouksien avaaminen kansainväliselle kilpailulle ovat monissa maissa vauhdittaneet yritystoimintojen kansainvälisiä uudelleenjärjestelyjä. Vuosituhannen vaihteen valtaisan yrityskauppa-aallon jälkeen kansainvälisten yritysostojen ja fuusioiden kasvu on ollut hieman rauhallisempaa, mutta tuotannon ja muiden yritystoimintojen kansainväliset järjestelyt ovat liiketoimintaympäristön avautumisen ja markkinoiden integroitumisen myötä tulleet jäädäkseen.

Suomalaisyritysten investoinnit ulkomaille lähtivät nopeaan kasvuun 1990-luvun lopussa ja ovat jatkaneet kasvuaan ainakin vuoteen 2002 saakka. Ulkomaiset investoinnit Suomeen ovat myös kasvaneet. Niiden suhde Suomesta ulkomaille meneviin investointeihin on kuitenkin lähes sama kuin 1990-luvun alussa: koko yrityssektorissa noin puolet ja teollisuudessa noin kolmannes. (ks. tarkemmin esim. Lindström ja Ylä-Anttila, 2004)

Ulkomaiset yritykset ovat investoineet Suomeen yhteensä yli 30 miljardia euroa. Vaikka tarkkoja tietoja yrityskauppojen ja fuusioiden osuudesta ei ole olemassa, yritysjärjestelyt vastaavat ylivoimaisesti suurimmasta osasta investoinneista Suomeen. Kaiken kaikkiaan Suomessa toimii nykyisin reilut 2200 ulkomaista yritystä, jotka työllistävät yhteensä noin 185 000 henkilöä.

Kuvio 1. Suomalaisyritysten henkilöstö ulkomaille ja ulkomaisten yritysten henkilöstö Suomessa

Lähde: Suomen Pankki, Tilastokeskus, ETLA

Miksi ulkomaiset yritykset ovat investoineet Suomeen ja minkä luonteista niiden toiminta ja toimintanäkymät Suomessa ovat? Eroavatko ulkomaisten yritysten arviot joiltain osin kotimaisten yritysten näkemyksistä Suomesta yritysten toimintaympäristönä?

Tässä selvityksessä esitellään uuden kyselytutkimusaineiston tuloksia ja vertaillaan niitä soveltuvin osin aiempien kyselytutkimusten tuloksiin. Ulkomaisille yrityksille suunnatun kyselyn ohella toteutetut rinnakkaiskyselyt suomalaisomisteisille yrityksille mahdollistavat lisäksi tarkan vertailun yritysten näkemyksistä Suomen vahvuuksista ja heikkouksista.

Ulkomaisilta yrityksiltä tiedusteltiin erikseen Suomeen sijoittumisen syitä sekä toiminan laajuutta ja luonnetta Suomessa. Lisäksi tarkasteltiin yritysten ulkomaantoimintoja ja lähitulevaisuuden kansainvälistymissuunnitelmia ulkomailla. Selvityksen tarkoituksena oli myös kartoittaa yritysten näkemyksiä Suomen vahvuuksista ja heikkouksista liiketoimintaympäristönä. Kyselyssä selvitettiin lisäksi yritysten tulevaisuudennäkymiä ja niiden taustalla vaikuttavia tekijöitä.

Selvityksen alussa, luvussa kaksi, kuvataan yrityskyselyn otoskriteerit ja kyselyn toteutus, jonka jälkeen luku kolme sisältää aineiston kuvauksen. Luvussa neljä ja viisi tarkastellaan yritysten sijoittumispäätökseen johtaneita syitä sekä uusinvestointien että yrityskaupan kautta ulkomaiseen omistukseen siirtyneiden yritysten osalta. Lisäksi tarkastellaan ulkomaisten tytäryritysten toimintaa osana monikansallista konsernia. Luvussa kuusi analysoidaan ulkomaisten yritysten käsityksiä Suomen vahvuuksista ja heikkouksista sekä vertaillaan näitä suomalaisten yritysten arvioihin. Luku seitsemän tarkastelee yritysten kasvutavoitteita Suomessa. Yritysten tulevaisuudennäkymiin vaikuttavia tekijöitä tarkastellaan luvussa kahdeksan ja luku yhdeksän esittää tutkimusta koskevat johtopäätökset.

2. Yrityskysely

Yrityskyselyn tavoitteena oli selvittää ulkomaisten yritysten motiiveja sijoittua Suomeen sekä toisaalta tarkentaa ja päivittää aiemmista tutkimuksista saatua kuvaa ulkomalaisomisteisista yrityksistä ja niiden toiminnasta Suomessa (vrt. Pajarinen ja Ylä-Anttila 1998, 2001). Suomessa toimivien ulkomaisten tytäryritysten toiminnan luonne, sijoittumismotiivit ja toimintanäkymät sekä yritysten näkemykset Suomen vahvuuksista ja heikkouksista olivat selvityksen kohteena.

Ulkomaalaisomisteisille yrityksille suunnatun kyselyn vertailuryhmiksi valittiin suomalaisomisteiset tytäryritykset ja suomalaiset itsenäiset yritykset. Näille yrityksille esitettiin soveltuvin osin, mutta suppeammassa muodossa, sama kysely kuin ulkomaisille yrityksille. Tässä raportissa keskitytään ensisijaisesti ulkomaisten yritysten tulosten kuvaukseen, mutta suomalaisomisteisten tytäryritysten ja suomalaisomisteisten itsenäisten yritysten tuloksia käytetään joiltakin osin vertailukohtana.

Kyselytutkimus toteutettiin puhelinhaastatteluna maaliskuussa 2004 Etlatieto Oy:ssä suunnitellun kyselylomakkeen pohjalta. Puhelinhaastattelujen tekninen toteutus teetettiin Tietoykkönen Oy:llä. Haastattelujen kohdehenkilöinä olivat yritysten toimitusjohtajat tai muut ylempään johtoon kuuluvat henkilöt.

Tutkimusaineiston ulkomaisten yritysten tytäryritysten kohderyhmän muodosti Asiakastieto Oy:n tietokannan ulkomaalaisomisteiset yritykset. Kotimaisten yritysten tytäryritysten ja kotimaisten itsenäisten yritysten joukkojen lähtökohtana olivat puolestaan Asiakastiedon konsernirekisteritiedot. Yhteiset otoskriteerit kaikissa kolmessa ryhmässä olivat seuraavat:

Yhtiömuotokriteerinä oli osakeyhtiö ja yhtiön liikevaihdon tuli ylittää 100 000 euroa. Lisäksi yrityksen oli työllistettävä vähintään viisi henkilöä ja taseen loppusumman oli ylitettävä nolla euroa. Näillä ehdoilla pyrittiin varmistamaan, että kysely kohdistuu aktiivista liiketoimintaa harjoittaville yrityksille.

Ulkomaisten yritysten tytäryrityskriteerit täyttäviä yrityksiä oli rekisterissä kaikkiaan 1120. Näiden lisäksi otokseen lisättiin Invest in Finland -toimiston toimittaman datan perusteella 111 vuosina 2002-2003 Suomessa perustettua tai ulkomaiseen omistukseen ostettua yritystä, jotka täyttivät edellä mainitut kriteerit ja joille löydettiin yhteystiedot.

Kotimaisten yritysten tytäryritykset poimittiin satunnaisotannalla kriteerit täyttävistä yrityksistä. Otoksen koko oli 1120 yritystä. Kotimaiset itsenäiset yritykset muodostettiin myös satunnaisotannalla ja otoksen koko oli niin ikään 1120 yritystä. Tämän lisäksi tehtiin kuitenkin lisäotannat suurista yrityksistä seuraavasti: yli 250 henkilöä työllistävästä otettiin kaikki yritykset mukaan ja 100-249 henkilöä työllistävästä satunnaisesti 80 yritystä. Lisäksi 50-99 henkilöä työllistävästä yrityksistä poimittiin satunnaisesti 20 yritystä. Kaikkiaan mukaan tuli 1402 yritystä.

Lisäotantojen tarkoituksena oli taata riittävän laaja kansainvälistymistä kuvaava aineisto tilastollisia analyysejä silmälläpitäen. Näin ollen kyselyn tulokset eivät suoraan edusta koko yrityssektoria vaan kansainvälistä toimintaa harjoittavien osuus aineistossa on painottunut.

Läpivietyjä haastatteluja kertyi kaikkiaan 1319. Näistä haastatteluista ulkomaisia tytäryrityksiä koski 431 haastattelua, kotimaisia tytäryrityksiä 366 haastattelua ja kotimaisia itsenäisiä yrityksiä 522 haastattelua.

Haastattelulomake (ks. liite 1) suunniteltiin siten, että varsinaisten sisältökysymysten ohella esitettiin eräitä yritystä koskevia taustakysymyksiä. Näiden vastauksia käytetään tässä raportissa yritysten jaottelussa ja tulosten tulkinnassa. Tällaisia taustamuuttuja-kysymyksiä olivat esim. t&k-toiminnan harjoittaminen Suomessa ja ulkomaisen yrityksen sijoittumistapa Suomeen (yritysosto tai greenfield -investointi). Myös yrityksen toimiala, koko (henkilöstömäärä ja liikevaihto) ja ulkomaisten operaatioiden laajuus (vientä, henkilöstön määrä ulkomailla) otetaan tulosten tulkinnassa huomioon.

3. Aineiston kuvaus

Kyselyyn vastasi kaikkiaan 431 ulkomaalaisomisteista tytäryritystä. Vastanneiden yritysten emoyrityksen pääkonttori sijaitsi 124 yrityksellä (29%) Ruotsissa ja 70:llä yrityksellä USA:ssa (16%). Seuraavaksi suurimmat emoyrityksen maaryhmät olivat Saksa 47 (11%) Tanska 36 (8%) ja Iso-Britannia 36 (8%).¹

Kyselyyn vastanneista henkilöistä suurin joukko koostui yritysten toimitusjohtajista 287 (66%) ja talousjohtajista 33 (8%). Vastanneiden johtajien keskimääräinen työsuhde asianomaisessa yrityksessä oli verrattain pitkä, noin 10 vuotta (mediaani), mikä antaa olettaa kattavaa käsitystä yrityksen toiminnasta ja toimintaedellytyksistä Suomessa.

¹ Tämä maajakauma noudattaa melko hyvin Tilastokeskuksen ylläpitämän ulkomaalaisomisteisten yritysten rekisterin maajakaumaa joka oli seuraavanalainen vuonna 2002: Ruotsi 31%, USA 14% Tanska 9% ja Saksa 8% sekä Iso-Britannia 8%. Saksa on siis jonkin verran ylliedustettuna tässä kyselyaineistossa.

Taulukko 1. Kyselyyn osallistuneiden yritysten emoyritysten pääkonttorin sijainti-maa

Maa	N	%
Ruotsi	124	28,8
USA	70	16,2
Saksa	47	10,9
Iso-Britannia	36	8,4
Tanska	36	8,4
Sveitsi	24	5,6
Alankomaat	21	4,9
Ranska	16	3,7
Norja	15	3,5
Muut	41	9,5
Puuttuva tieto	1	0,2
Yhteensä	431	100,0

Vastanneista yrityksistä 155:lla (36%) oli valmistustoimintaa Suomessa. T&k-toimintaa harjoittavia yrityksiä oli 219 (51%) ja niiden keskimääräinen t&k –menojen osuus liikevaihdosta oli noin 2 prosenttia (mediaani). Valmistustoimintaa tekevistä yrityksistä 71 prosenttia ilmoitti harjoittavansa tutkimus- ja tuotekehitystoimintaa tai innovaatiotoimintaa Suomessa. Muista yrityksistä 40 prosenttia sanoi vastaavasti harjoittavansa t&k-toimintaa Suomessa. Taulukkoon 2 on koottu myös eräitä muita keskeisiä yritysten perustietojen frekvenssejä.

Taulukko 2. Kyselyyn vastanneiden ulkomaisten yritysten perustietoja

	N	%
Valmistustoimintaa harjoittavia	155	36,0
Palvelujen myyntiä harjoittavia	276	64,0
Vientitoimintaa harjoittavia	243	56,4
Tuontitoimintaa harjoittavia	288	66,8
Pysyvää henkilökuntaa ulkomailla	58	13,5
Greenfield -yrityksiä	137	31,8
Yrityskaupan kohteita	292	67,7
T&K- tai innovaatiotoimintaa harjoittavia	219	50,8
Julkista t&k-tukea saaneita	48	11,1
Teollisuusyrityksiä	117	27,1
Tukku- ja vähittäiskaupan yrityksiä	190	44,1
Palvelu, energia tai rakennusalan yrityksiä	124	28,8
Yrityksiä yhteensä	431	100,0

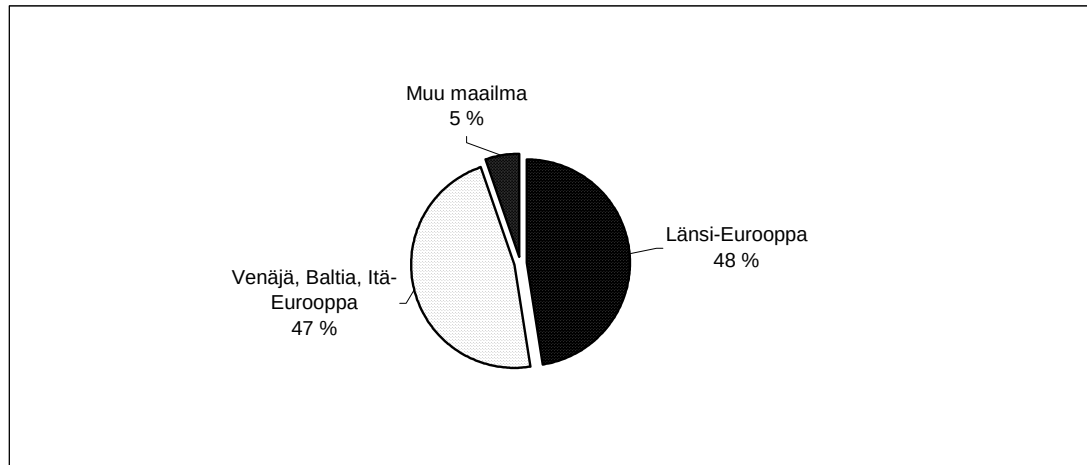
(prosentit laskettu osuuksina kaikista yrityksistä)

Ulkomaisista yrityksistä liki 90 prosenttia on pääasiassa Suomen markkinoille suuntautuneita yrityksiä (viennin osuus liikevaihdosta alle 25%) ja n. 80 prosenttia yrityksistä on vastuussa tietyn tuoteryhmän markkinoinnista tai markkina-alueen hoidosta. Vientiin suuntautuneita yrityksiä on noin 19% (viennin osuus liikevaihdosta 50% tai enemmän). Suurin osa näistä vientiin suuntautuneista yrityksistä on sellaisia, joilla on valmistustoimintaa Suomessa (liki 80%).

Yritysten kansainvälisen liiketoiminnan laajuutta (suomalaisen yrityksen, ei koko konsernin) tarkasteltiin myös. Se koostuu enimmäkseen vienti- ja tuontitoiminnasta. Vienti suuntautuu pääosin Länsi-Eurooppaan (157 yrityksellä) sekä Venäjälle, Baltiaan ja Itä-Eurooppaan (167 yrityksellä). Viennin osuus liikevaihdosta on keskimäärin 42 prosenttia. Mediaaniluvut viennille vaihtelevat kuitenkin läntisen Euroopan ja Itä-Euroopan välillä. Edellä mainitulle se on 40 prosenttia ja jälkimmäiselle 20 prosenttia. Tämä tarkoittaa sitä, että hajonta Itä-Euroopan vientiosuuksissa on suurta. Toisin sanoen yritysjoukossa on paljon pieniä vientiosuuksia edustavia yrityksiä, mutta toisaalta on myös paljon erittäin suuria vientiosuuksia edustavia yrityksiä (71 yritystä, joilla vientiosuus Itä-Eurooppaan on 100% yrityksen viennistä).² Euroopan ulkopuolisten alueiden vientiosuus aineiston yrityksissä on verrattain pieni, keskimäärin 14 prosenttia. Tuonnin osuus liikevaihdosta on puolestaan keskiarvoltaan 42 prosenttia (mediaani 30%). Tuontitoiminnan korkeaa tasoa selittää kuitenkin tukku- ja vähittäiskaupan toimialojen suuri edustavuus aineistossa.

Monien ulkomaalaisomisteisten tytäryritysten kansainväliset operaatiot voivat Suomesta käsin olla jossain määrin maantieteellisesti 'rajattuja', koska ne kuuluvat osaksi monikan-sallisia konserneja (Konsernit voivat koordinoida ulkomaantoimintonsa lähempänä kutakin kohdemarkkinaa esim. muiden tytäryritysten kautta). Tässä tutkimuksessa mukana olleista yrityksistä kuitenkin 58:lla (13,5%) on pysyvää henkilökuntaa ulkomailla ja neljällä prosentilla yrityksistä henkilökunnan määrä ylittää 10 henkilöä. Alla oleva kuvio valaisee yritysten henkilökunnan sijaintia alueittain.³

Kuvio 1. Arvio Suomessa sijaitsevien ulkomaisten tytäryritysten ulkomailla olevan henkilöstön alueellisesta jakaumasta (N=58)

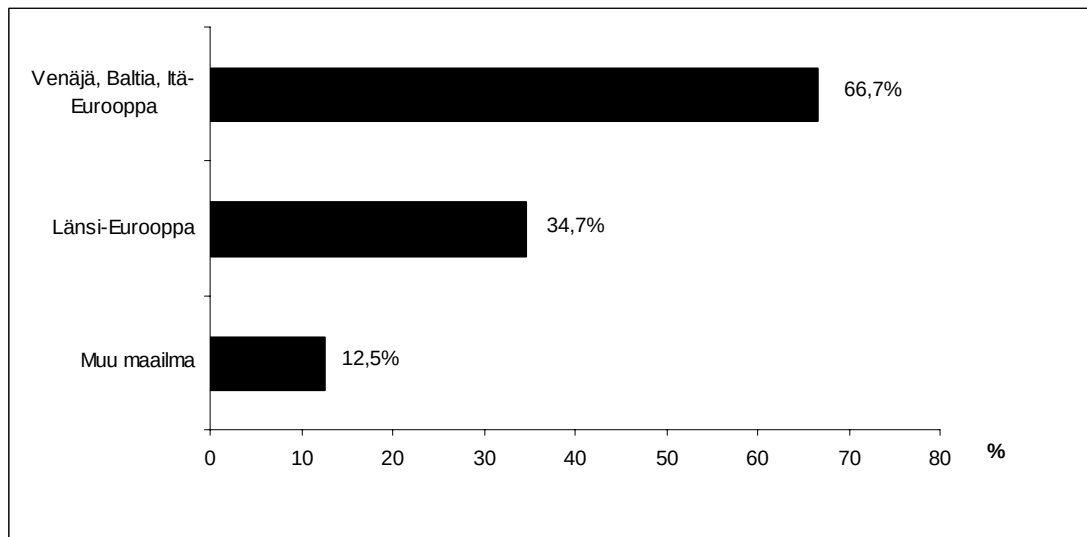

Kaikista kyselyyn osallistuneista yrityksistä 17 prosenttia (72 yritystä) sanoo aikovansa lisätä henkilökuntaa ulkomailla seuraavien kolmen vuoden aikana. *Henkilökunnan lisäys kohdistuu alueellisesti ensisijaisesti Venäjään, Baltiaan ja Itä-Eurooppaan ja toissijaisesti Länsi-Eurooppaan* (ks. kuvio 2).

² Nämä yritykset ovat pääasiassa Saksassa ja Ruotsissa tai USA:ssa pääkonttoriaan pitävien yritysten tytäryrityksiä, jotka toimivat agenttuuri- ja tukkutoiminnan piirissä (TOL 51) Suomessa.

³ Kiinassa on henkilökuntaa ainoastaan kuudella yrityksellä ja muualla Aasiassa sekä Pohjois-Amerikassa kummassakin viidellä yrityksellä. Intiassa ja Etelä-Amerikassa ei ole henkilökuntaa yhdelläkään yrityksellä.

Kuvio 2. Yritysten laajentumissuunnitelmat ulkomailla alueittain seuraavien kolmen vuoden aikana (N=72)

Toimialoittain tarkasteltuna erityisesti tukku- ja vähittäiskaupan yritykset tähyilevät Idän kasvaville markkinoita, joskin muutkin sektorit ovat suhteellisesti ottaen enemmän kiinnostuneita toiminnan laajentamisesta Itä-Eurooppaan ja Venäjälle kuin läntiseen Eurooppaan. Euroopan ulkopuolisista alueista ovat kiinnostuneet lähinnä teollisuusyritykset. Ulkomaille laajentajista runsas 60 prosenttia on sellaisia, joilla ei ole ennestään henkilökuntaa ulkomailla.

4. Ulkomaisten yritysten motiivit sijoittua Suomeen

Tiedämme siis jo näistä taustatiedoista, että ulkomaiset yritykset toimivat pääsääntöisesti Suomessa palvellakseen Suomen ja sen lähialueen markkinoita ja että niiden lähivuosien laajentumissuunnitelmat ulkomaiden osalta suuntautuvat ennen kaikkea Venäjälle, Baltiaan ja Itä-Eurooppaan.⁴ Miksi nämä yritykset ovat sitten alun perin tulleet Suomeen? Mitkä ovat niiden motiivit ja sijaintipaikan valintaan alun perin vaikuttaneet tekijät ja ovatko motiivit kenties muuttuneet viime vuosina?

4.1 Greenfield -yritykset

Ennen varsinaista motiivitarkastelua on huomattava, että aineistossa mukana olevat yritykset poikkeavat toisistaan suoran sijoituksen muodon suhteen. Yrityskaupalla ulkomaiseen omistukseen siirtyneet yritykset ovat nimittäin vientiorientoituneempia kuin greenfield -yritykset ja ne ovat myös kooltaan suurempia (henkilöstömäärä). Yritystoston kohteena olleet yritykset myös harjoittavat useammin t&k- ja innovaatiotoimintaa kuin greenfield-yritykset, joskin keskimääräinen t&k-menojen osuus liikevaihdosta ei eroa ryhmien välillä merkittävästi. Sektoreittain tarkasteltuna yrityskauppoja on runsaammin teollisuusyrityksissä kun taas uusinvestoinnit painottuvat tukku- ja vähittäiskaupan sektorille, kuitenkin niin, että yritysosto on kaikilla toimialoilla yleisin sijoitusmuoto (ks. taulukko liiitteessä 3).

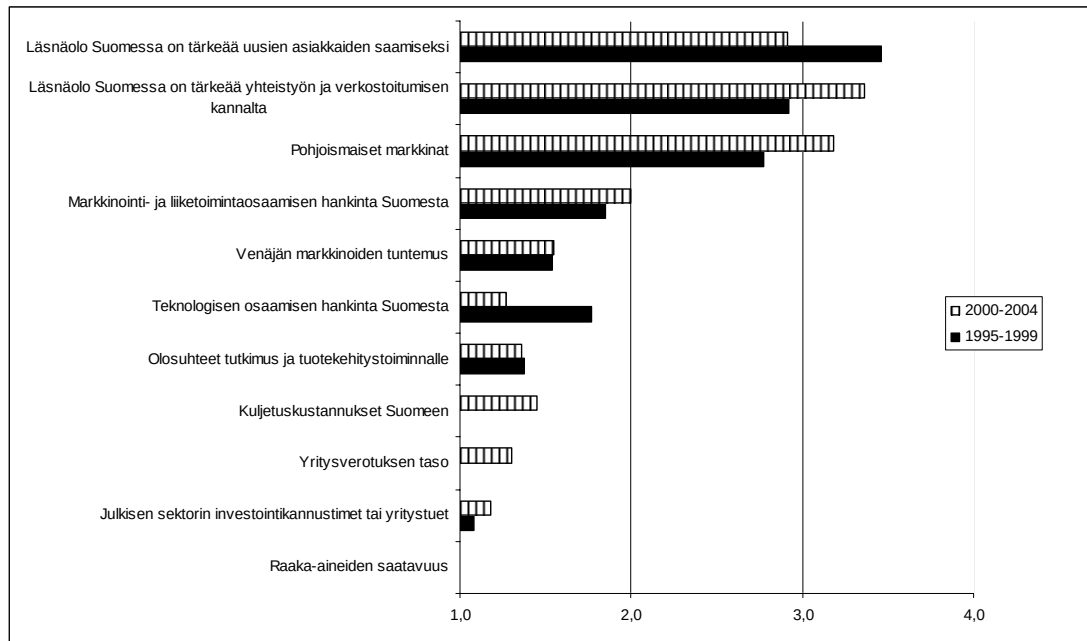
⁴ Tällaisia ovat esimerkiksi Nordic head office –statuksella toimivat yritykset, jotka palvelevat Suomesta käsin Venäjän, Baltian ja/tai Pohjoismaiden markkinoita.

Tarkastellaan seuraavaksi hieman lähemmin näiden yritysryhmien motiiveja sijoittua Suomeen.⁵

Greenfield-investoinnilla sijoittuneet yritykset ovat tulleet Suomeen ensisijaisesti siksi, että *läsnäolo Suomessa on koettu tärkeäksi uusien asiakkaiden saamiseksi* sekä siksi, että *läsnäolo on koettu tärkeäksi yhteistyön ja verkostoitumisen kannalta*. Kolmanneksi tärkein motiivi on *pohjoismaiset markkinat*. Greenfield-yritysten osalta korostuu voimakkaasti loppumarkkinakohtaiset syyt. Tämä selittyy sillä, että *greenfield -yrityksistä liki 70 prosenttia on tukku- ja vähittäiskaupan sektorilla toimivia yrityksiä*. Näin ollen raaka-aineet tai muut tyypillisesti teollisuutta koskevat tekijät, kuten teknologisen osaamisen hankinta, eivät nouse tässä ryhmässä ensisijaiseen asemaan.

Koska erot motiiveissa voivat vaihdella eri aikoina, aineisto jaettiin kahteen osaan ja tarkasteltiin motiiveja vuosina 1995-1999 ja sen jälkeen. Vuosituhannen vaihteen jälkeiset motiivit kuitenkin poikkeavat melko vähän greenfield-yritysten osalta. Näyttäisi lähinnä siltä, että markkinoiden kypsyminen useimmilla toimialoilla olisi vähentänyt jonkin verran uusien asiakkaiden hankkimismotiivia ja kasvattanut yhteistyön ja verkostojen merkitystä sekä Pohjoismaisten markkinoiden roolia kokonaisuutena. Lisäksi yritysverotuksen ja kuljetuskustannusten vaikutus on noussut ja teknologisen osaamisen merkitys vähentynyt.

Kuvio 3. Greenfield-yritysten motiivit
1=ei vaikutusta 4=erittäin suuri vaikutus (keskiarvot)

(1995-1999 N=13 ja 2000-2004 N=11)

Kaiken kaikkiaan on pidettävä kuitenkin mielessä, että ulkomaalaiset yritykset ovat tehneet Suomeen huomattavasti vähemmän greenfield-investointeja kuin yritysostoja. Lisäksi greenfield-investointeja on tehty tasaisesti läpi vuosien kun taas yrityskauppoja on tehty kiihtyvään tahtiin 1990-loppua kohden. Huippuvuodet kohdistuvat 2000-luvun taitteeseen (ks. kuvio liitteessä 3).

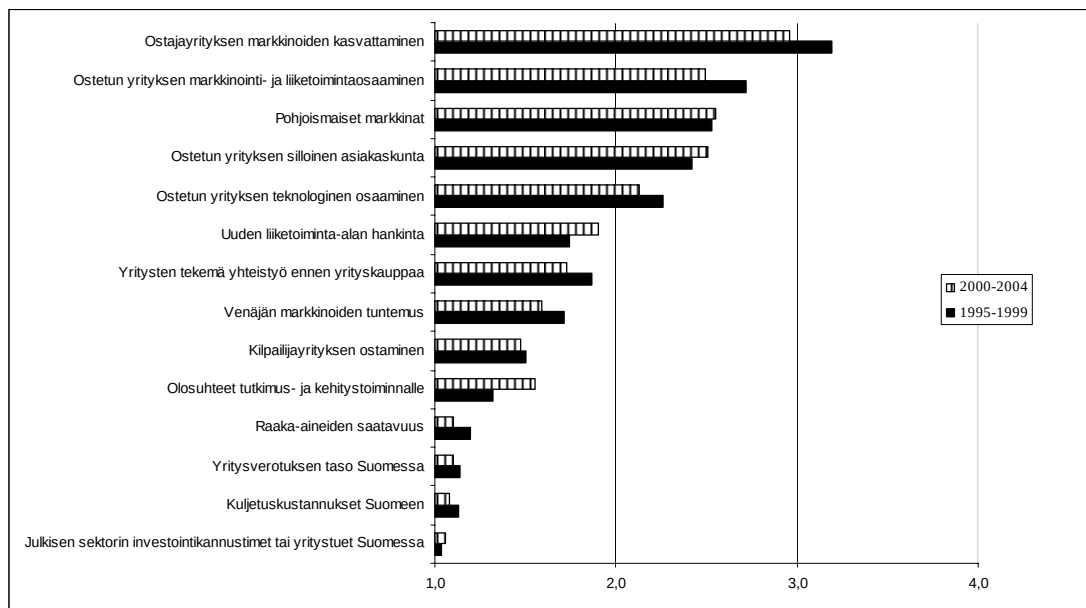
⁵ Motiiveja tiedusteltiin ainoastaan vuoden 1994 jälkeen Suomeen sijoittuneilta yrityksiltä.

4.2 Yrityskaupan kohteena olleet yritykset

Yritystoston kohteena olleiden, alun perin pääasiassa suomalaisomisteisten yritysten edustajilta tiedusteltiin näkemyksiä siitä, mitkä tekijät heidän mielestään vaikuttivat siihen, että ulkomainen yritys osti kyseessä olevan yrityksen. Vastaukset on koottu kuvioon 4. Tärkeimmäksi tekijäksi nousi ostajayrityksen *markkinoiden kasvattaminen* ja *ostetun yrityksen markkinointi- ja liiketoimintaosaaminen* sekä kolmantena *pohjoismaiset markkinat*. Myös nämä tekijät ovat markkinoihin kohdistuvia ominaisuuksia.⁶ Sen sijaan sellaisilla tekijöillä kuten *raaka-aineiden saatavuus*, *yritysverotuksen taso*, *kuljetuskustannukset* tai *julkisen sektorin tuet ei ole juurikaan ollut vaikutusta*.

Samoin kuin greenfield-yrityksissä yritystoston kohteena olleissa yrityksissä motiivit ovat melko samanlaiset 2000-luvun taitteen jälkeen tulneiden keskuudessa kuin aiemmin tulneiden parissa (kuvio 4). Itse asiassa ainoastaan *olosuhteet tutkimus- ja kehitystoiminnalle* eroaa tilastollisesti merkitsevästi ajanjaksoilla 1995-1999 ja 2000-2004 ulkomaiseen omistukseen siirtyneiden välillä.

Kuvio 4. Yritystoston kohteena olleiden yritysten motiivit
1=eivät vaikutusta 4=erittäin suuri vaikutus (keskiarvot)

(1995-1999 N=102 ja 2000-2004 N=113)

Koko ajanjakson kattavassa toimialoittaisessa jaottelussa eroja sen sijaan löytyy ostetun yrityksen teknologisessa osaamisessa, joka on ollut huomattavasti tärkeämpi motiivi teollisuusyrityksille kuin muiden toimialojen yrityksille (tarkempi toimialaryhmittely liitteessä 5). Pohjoismaiset markkinat eivät ole olleet yhtä tärkeä motiivi teollisuusyrityksille kuin tukku- ja vähittäistoiminnalle tai palvelualan yrityksille. Itse asiassa lähes kaikissa yritystostomotiiveissa on sektoreittain tarkasteltuna tilastollisesti merkitsevät erot keskiarvoissa (ks. kuvio 5). Toimialan merkitys on siten oleellinen yritystostoon ja sijaintipäätökseen vaikuttava tekijä.

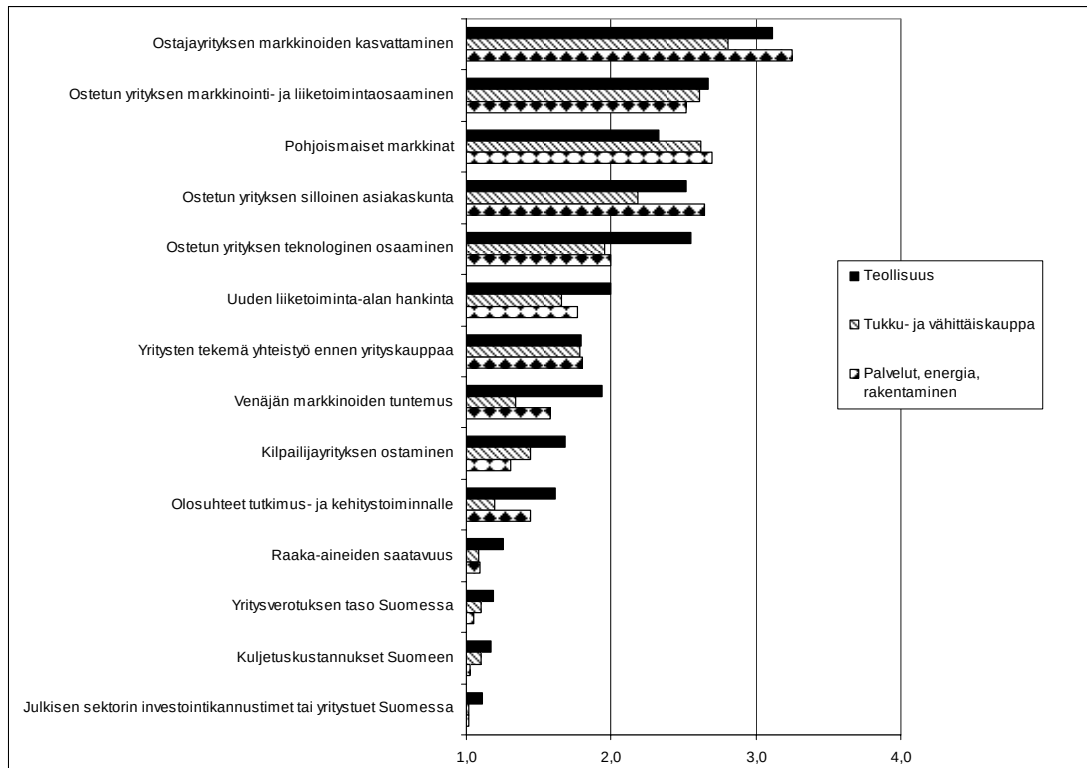
Yritysten emoyritysten pääkonttorin sijaintimaalla ei sen sijaan näytä olevan erityistä vaikutusta sijaintimotiiveihin Suomessa. Tosin esimerkiksi Pohjois-Amerikassa sijaitsevien yritys-

⁶ Tässäkin yritysjoukosta yli 40% kuuluu tukku- ja vähittäiskaupan piiriin.

ten suorien sijoitusten motiivina ostetun yrityksen teknologinen osaaminen nousee kolmanneksi tärkeimmäksi tekijäksi taulukossa 5 esitettyjen kahden tärkeimmän tekijän jälkeen (ks. maaryhmittely liitessä 5).

Samoin jos yrityksiä jaotellaan niiden teknologisen osaamisen ja tietointensiteetin suhteen huomataan vastaavasti, että teknologiaan liittyvät motiivit nousevat merkittävämmiksi tekijöiksi kuin keskimääräiset arviot koko yritysaineistossa.⁷ Tutkimus- ja tuotekehitystoimintaa harjoittaville yrityksille ostetun yrityksen teknologinen osaaminen ja olosuhteet tutkimus- ja kehitystoiminnalle ovat siis kiistatta tärkeämpi motiivi kuin t&k-toimintaa harjoittamattomille yrityksille. Uuden liiketoiminta-alan hankinta ja Venäjän markkinoiden tuntemus ovat innovaatiotoimintaa harjoittaville yrityksille myös keskimäärin tärkeämpiä syitä sijoittua Suomeen kuin innovaatiotoimintaa harjoittamattomille yrityksille.

Kuvio 5. Yritystoston kohteena olleiden yritysten motiivit sektoreittain
1=ei vaikutusta 4=erittäin suuri vaikutus (keskiarvot)

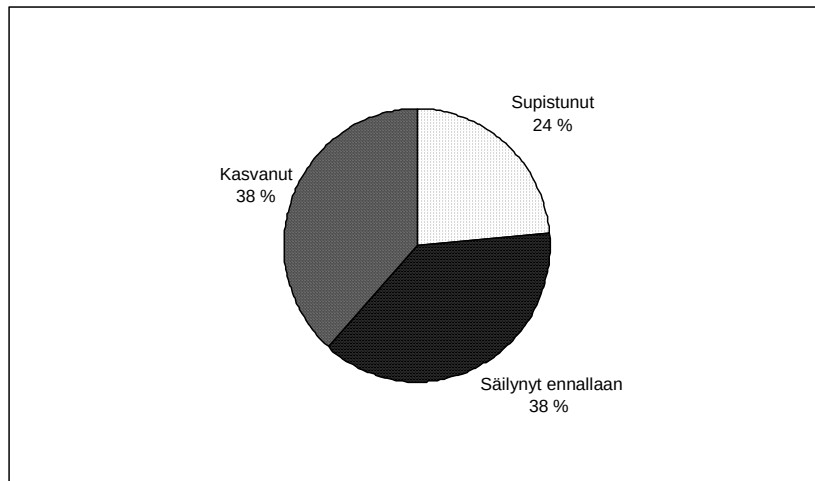
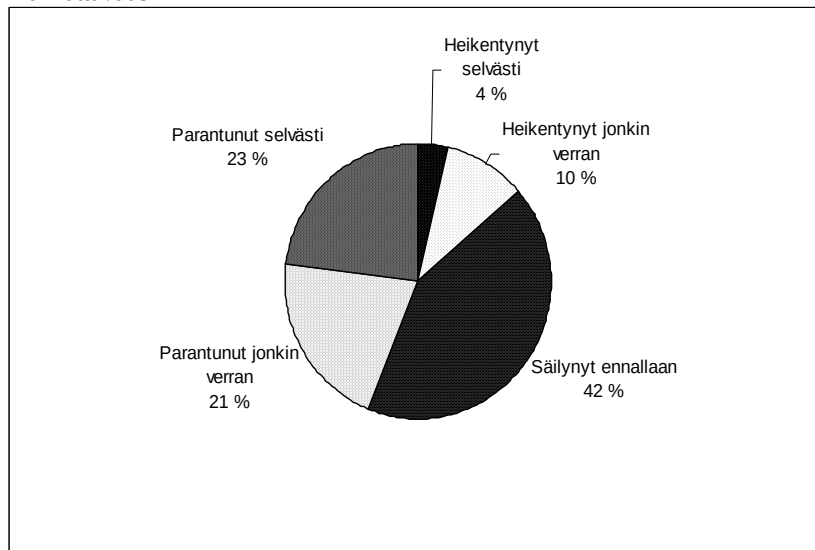
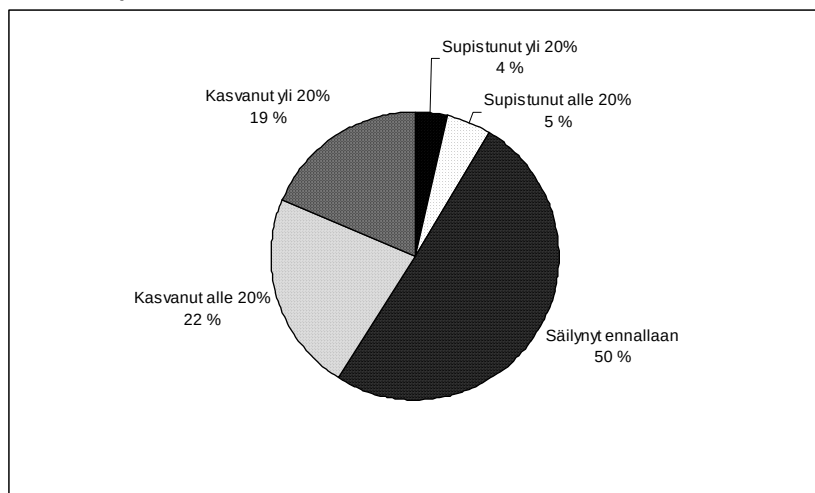

Yrityskaupan kohteena olleiden yritysten kehitys omistusmuutoksen jälkeen

Yrityskaupan kohteena olleiden yritysten kehitys on ollut verraten suotuisa yrityskaupan jälkeen toiminnan kasvulla ja kannattavuudella tarkasteltuna. Kuviosta 6 nähdään, että sellaisten yritysten osuus, joiden henkilökunta on kasvanut ja kannattavuus parantunut jonkin verran tai selvästi on suurempi kuin sellaisten joiden henkilökunta on supistunut ja kannattavuus laskenut.⁸

⁷ Ks. tarkempaa analyysia ulkomaisten yritysten t&k-toiminnasta Suomessa, Pajarinen, 1999 ja van Beers, 2003.

⁸ Yritysten, joiden henkilökunta on supistunut mediaani on 20 prosenttia samoin kuin niiden yritysten, joiden henkilökunta on kasvanut.

Kuvio 6. Yrityskaupan kohteena olleiden yritysten kehitys omistusmuutosten jälkeen**Henkilökunta****Kannattavuus****Tuotekehitystoiminta**

Myös tuotekehitystoiminnan osalta sellaisten yritysten osuus, joiden toiminta on kasvanut on selvästi suurempi kuin sellaisten, joiden toiminta on supistunut (vain n. 9%). Tosin liki puolet yrityksistä sanoo, että tuotekehitystoiminnan taso on pysynyt ennallaan yrityskaupan jälkeen.⁹

5. Ulkomaisten tytäryritysten toiminta osana monikansallista konsernia

Minkälaisia nämä ulkomaiset tytäryritykset sitten ovat osana monikansallista konsernia? Toiminnot vaihtelevat tietysti voimakkaasti eri toimialojen kesken ja liittyvät osaltaan kyseessä olevan yrityksen sijoittumismotiiveihin. Yhteisiä piirteitä kuitenkin löytyy. Suomessa sijaitsevien tytäryritysten vaikutusmahdollisuudet monikansallisissa konserneissa ovat hyvät, sillä *suurin osa Suomessa sijaitsevien tytäryritysten johdosta katsoo voivansa vaikuttaa konsernin sisällä yritystään koskeviin strategisiin päätöksiin, kuten päätöksiin toiminnan laajuudesta ja fokusoinnista.*

Yritysten johtajista 43 prosenttia katsoo voivansa vaikuttaa merkittävästi ulkomaisen emoyhtiön johtoon yritystään koskevissa päätöksissä (43% täysin samaa mieltä ja 35% osin samaa mieltä). Vain 8 prosenttia sanoo, ettei vaikutusmahdollisuuksia ole lainkaan (täysin eri mieltä). Vuoden 2001 kyselyssä (Pajarinen ja Ylä-Anttila) vastanneista toimitusjohtajista joka neljäs katsoi pystyvänsä vaikuttamaan merkittävästi konsernin sisällä Suomen tytäryritystä koskeviin strategisiin päätöksiin, kuten päätöksiin toiminnan laajuudesta ja fokusoinnista. Tuolloin 64 prosenttia sanoi vaikutusmahdollisuuksien olevan ainakin melko hyvät ja joka seitsemäs piti vaikutusmahdollisuuksia vähäisinä tai melko vähäisinä.

Hyödyt ja teknologiavirrat

Eräissä aiemmissa tutkimuksissa on kyselytutkimuksen keinoin osoitettu, että ulkomaisten yritysten tytäryritykset ovat hyötäneet monikansallisten yritysten rahoitusresursseista ja teknologiavirroista.¹⁰

Tässä kyselytutkimuksessa saadut tulokset vahvistavat tätä käsitystä. Suomessa sijaitsevat yritykset nimittäin kokevat, että monikansalliseen konserniin kuulumisen on tuonut niille hyötyjä. Yli 60 prosenttia kaikista yrityksistä näkee hyötäneensä merkittävästi tai varsin merkittävästi konsernin teknologisesti osaamisesta ja rahoituskanavista. Yli puolet katsoo vastaavasti hyötäneensä konsernin ulkomaisten yksiköiden markkinointikanavista. Tarkastellaan seuraavaksi eräitä teknologiaa koskevia väittämiä hieman lähemmin.

Teknologisen osaamisen merkitys ulkomaalaisomisteisissa yrityksissä näyttää erittäin tärkeältä kun n. 70 prosenttia kaikista vastanneista on osin tai täysin samaa mieltä väittämän ”Teknologinen osaaminen on yrityksemme merkittävä kilpailuetu” kanssa.

Kuvioon 7 on koottu teknologiaan liittyvien luonnehdintojen vastausjakaumia toimialoitain. Toimialan merkitys teknologiahyötyjen osalta onkin aivan ilmeinen. Teollisuusyritysten osalta teknologinen osaaminen on useammin merkittävä kilpailuetu ja siitä koetaan myös olevan hyötyä konsernin ulkomaalaisille osille selvästi useammin kuin muiden toi-

⁹ Vuoden 2000 tai sen jälkeen tulleiden yritysten kehitys on rakenteeltaan likipitään samankaltainen, vaikka luonnollisesti kaikissa ryhmissä sellaisten yritysten määrä, joiden toiminta on pysynyt ennallaan on suurempi, koska yrityskaupasta on kulunut lyhyempi aika.

¹⁰ Ks. Pajarinen ja Ylä-Anttila (2001).

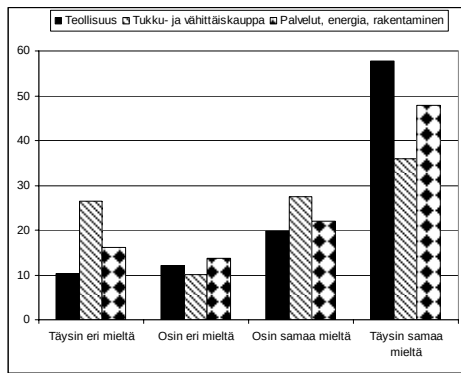
mialojen yrityksissä. Teollisuusyritykset tekevät lisäksi muita toimialoja useammin yhteistyötä suomalaisten yliopistojen tai muiden koulutus- ja tutkimuslaitosten kanssa.

Tukku- ja vähittäiskaupan sektori puolestaan kokee hyötynensä konsernin ulkomaisten yksiköiden teknologisesta osaamisesta huomattavasti useammin kuin muiden toimialojen yritykset. Palvelut asemoituvat teollisuuden ja kaupan sektorien välimaastoon.

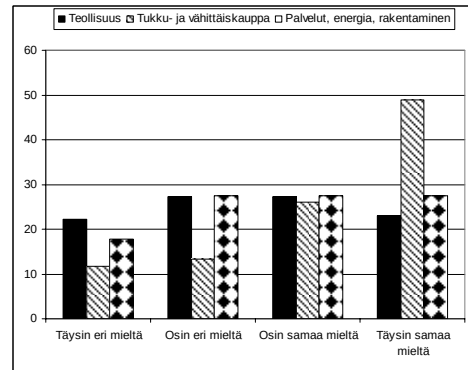
Kehitys- tai innovaatiotoimintaa Suomessa harjoittavat ulkomaiset tyttäret ovat erityisesti sitä mieltä, että teknologinen osaaminen on heidän yrityksessään merkittävä kilpailuetu (ks. taulukko 3). Ne myös katsovat muita yrityksiä useammin omaavansa sellaista teknologista osaamista, josta on hyötyä myös konsernin ulkomaisille yksiköille. Nämä yritykset tekevät myös enemmän yhteistyötä suomalaisten yliopistojen tai muiden koulutus- ja tutkimuslaitosten kanssa.

Kuvio 7. Teknologinen kilpailuetu ja teknologiaa luonnehtivat hyödyt

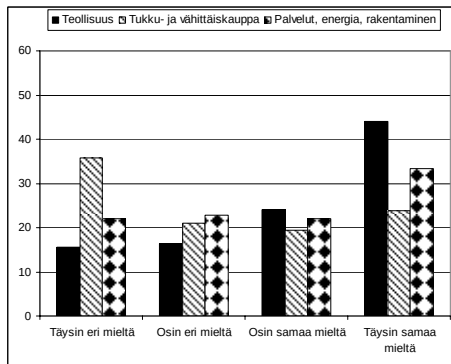
"Teknologinen osaaminen on yrityksenne merkittävä kilpailuetu"

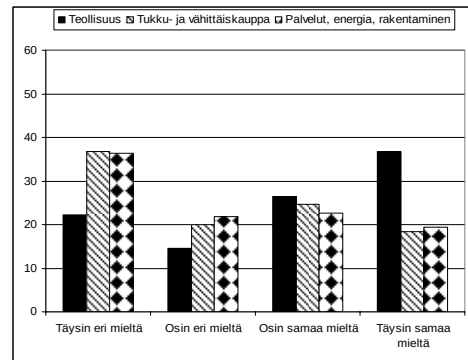
"Yrityksenne on hyötynyt merkittävästi konsernin teknologiasta"

"Yrityksellänne on teknologista osaamista, josta on merkittävää hyötyä konsernin ulkomaisille yksiköille"

"Teette yhteistyötä suomalaisten yliopistojen tai muiden koulutus- ja tutkimuslaitosten kanssa"

Jos teknologiaan liittyviä väittämiä tarkastellaan puolestaan sijoitusmuodon suhteen nähdään, että erityisesti greenfield-yritykset katsovat hyötynensä konsernin ulkomaisten yksiköiden teknologisesta osaamisesta selvästi yritysoston kohteena olleita yrityksiä enemmän.¹¹ Yritysoston kohteena olleet ovat kuitenkin uusinvestointi-yrityksiä useammin sellaisia yhtiöitä, joilla on vastuu tietyn tuoteryhmän kehittämisestä ja valmistuksesta, mikä selittää eroa.

¹¹ Myös konsernin rahoituskanavista.

Tämä merkitsee toimialatarkasteluun soveltaen sitä, että vähittäis- ja tukkukaupan sektorilla on siirretty konsernin myynti- ja palvelutoimintaan liittyvät innovaatiot Suomessa sijaitsevien yritysten välityksellä suomalaisille ja Suomesta käsin palveltaville markkinoille. Teollisuudessa, jossa on paljon valmistus- ja t&k -toimintaa, ulkomaalaiset konsernit ovat puolestaan hankkineet yritysostoilla sellaista teknologiaintensiivistä osaamista, jolla on ollut koko konsernia hyödyttäviä ulottuvuuksia.

Taulukko 3. Teknologiaavirrat ulkomaalaisomisteisissa yrityksissä

”Teknologinen osaaminen on yrityksenne merkittävä kilpailuetu.”

Taustamuuttuja	Vastausten %-jakaumat				
	Täysin eri mieltä	Osin eri mieltä	Osin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	Yhteensä
Greenfield	23,4	9,5	21,9	45,3	100
Yritystoston kohde	17,3	12,8	24,6	45,3	100
T&K-toimintaa Suomessa	11,4	10,5	21,9	56,2	100
Kaikki	19,2	11,7	23,8	45,3	100

”Yrityksenne on hyötynyt merkittävästi konsernin ulkomaisten yksiköiden teknologisesta osaamisesta.”

Taustamuuttuja	Vastausten %-jakaumat				
	Täysin eri mieltä	Osin eri mieltä	Osin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	Yhteensä
Greenfield	11,7	16,8	17,5	54,0	100
Yritystoston kohde	18,6	23,4	31,4	26,6	100
T&K-toimintaa Suomessa	16,1	25,2	27,5	31,2	100
Kaikki	16,3	21,2	26,8	35,7	100

”Yrityksessänne on teknologisesta osaamista, josta on merkittävää hyötyä myös konsernin ulkomaisille yksiköille.”

Taustamuuttuja	Vastausten %-jakaumat				
	Täysin eri mieltä	Osin eri mieltä	Osin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	Yhteensä
Greenfield	29,1	20,9	18,7	31,3	100
Yritystoston kohde	25,0	20,1	22,9	31,9	100
T&K-toimintaa Suomessa	16,7	17,6	23,1	42,6	100
Kaikki	26,2	20,3	21,5	32,1	100

”Teette yhteistyötä suomalaisten yliopistojen tai muiden koulutus- ja tutkimuslaitosten kanssa.”

Taustamuuttuja	Vastausten %-jakaumat				
	Täysin eri mieltä	Osin eri mieltä	Osin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	Yhteensä
Greenfield	35,8	20,4	22,6	21,2	100
Yritystoston kohde	31,5	18,2	25,3	25,0	100
T&K-toimintaa Suomessa	19,2	21,0	27,4	32,4	100
Kaikki	32,7	19,0	24,6	23,7	100

Uusininvestointiyritysten (eli greenfield-yritysten) t&k-toiminta on keskittynyt pääasiassa tuotteiden sopeuttamiseen paikallisiin markkinoihin (70% yrityksistä), kun taas yritystoston kohteena olleiden yritysten t&k-toiminta on pääosin tuotteiden kehittämistä joko paikallisille (41% yrityksistä) tai globaaleille markkinoille (32% yrityksistä). Yritystoston kohteena olevissa yrityksissä on myös enemmän sellaisia yrityksiä, jotka ovat konsernin sisällä itsessään osaamis- tai tutkimuskeskuksia.

Kaiken kaikkiaan tulokset ovat yhdenmukaisia aiempien tutkimustulosten kanssa (Pajarinen ja Ylä-Anttila 1998, 1999, 2001, Puhakka 1995, Lehto 2004 ja Lehto ja Böckerman 2004), joiden mukaan teknologinen osaaminen on merkittävä yritysten suoria sijoituksia, erityisesti teollisuuden suoria sijoituksia Suomeen houkutteleva tekijä. Kuitenkin niin, että aivan yhtä selkeitä eroja teknologiavirtojen hyödyissä ei ole nähtävissä eri sijoitusmuotojen suhteen kuin aiemmin.¹² T&k –toiminnan ja toimialan merkitys taustamuuttujina ovat tässä aineistossa tärkeimpiä eroja selittäviä tekijöitä.

6. Suomen vahvuudet ja heikkoudet toimintaympäristönä

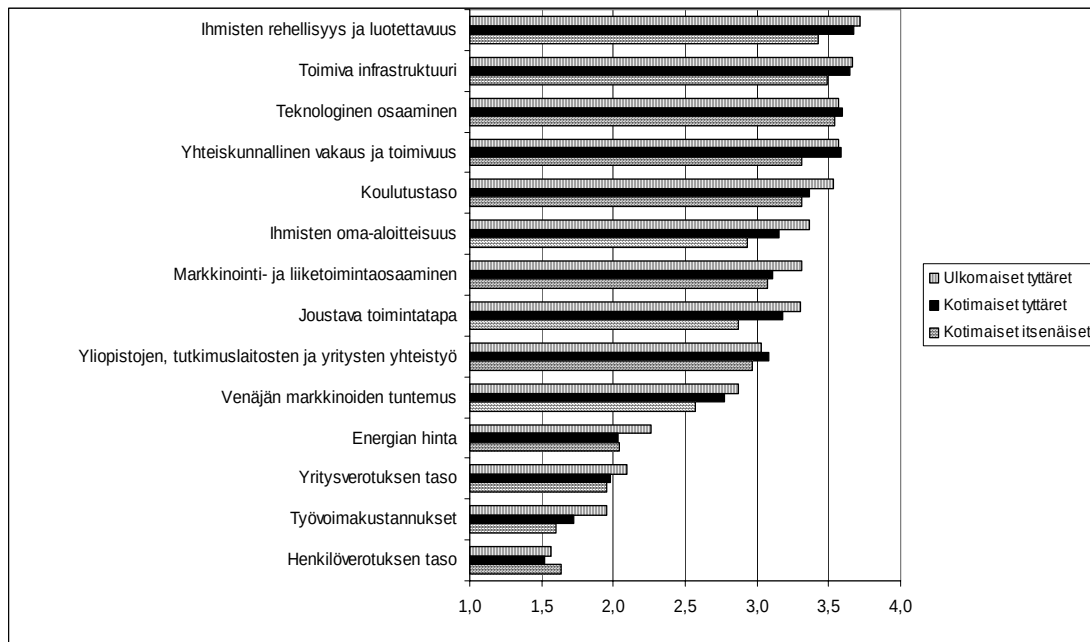
Kyselyssä selvitettiin myös yritysten näkemyksiä Suomesta toimintaympäristönä. Aiempien tutkimusten pohjalta tiedetään muun muassa, että suoria sijoituksia haittaavia tekijöitä ovat 1990-luvun alkupuoliskolla olleet ainakin verotus, työvoimakysymykset sekä ulkomaisten yritysten toimintavapaus.¹³ Puoltavia tekijöitä ovat puolestaan olleet suomalaiset markkinat, suomalaisten yritysten tekninen osaaminen sekä suomalaisten yritysten idänkaupan tuntemus ja osaaminen (ks. Puhakka 1995).

Entä sitten nyt, kun kansainvälinen toimintaympäristö on vapautunut. Suomi on Euroopan unionin jäsen ja Euroopan unionin itälaajentuminen on juuri toteutunut. Mitkä tekijät nyt koetaan ulkomaisissa yrityksissä Suomen vahvuuksina ja heikkouksina?

Kyselyn tulosten mukaan *Suomen selkeimmät vahvuudet koskevat ihmisten rehellisyyttä ja luotettavuutta, toimivaa infrastruktuuria sekä yritysten teknologista osaamista. Suurimmat heikkoudet koskevat puolestaan henkilöverotuksen ja yritysverotuksen tasoa sekä työvoimakustannuksia.*

Kuvio 8. Suomen vahvuudet ja heikkoudet

1=huomattava heikkous 2=pieni heikkous 3=pieni vahvuus 4=huomattava vahvuus

¹² Pajarinen ja Ylä-Anttila (2001).

¹³ Ulkomaisten yritysten toimintavapauden esteillä tarkoitetaan tässä ennen kaikkea ulkomaisten omistajien toimintaa ja omistusoikeutta rajoittavia lakeja, joista suurin osa kumottiin vuoden 1993 alussa.

Näitä näkemyksiä on luonnollisesti mielenkiintoista verrata suomalaisomisteisten yritysten arvioihin. Kuvio 8 havainnollistaa tätä vertailua. Kuvioista nähdään, että käsitykset Suomen vahvuuksista ja heikkouksista ovat *hyvin samansuuntaisia* eri osa-alueiden osalta. Sen sijaan arvioiden tasoissa on jonkin verran eroja ulkomaisten ja kotimaisten yritysten välillä. Kotimaisten tytäryritysten ja kotimaisten itsenäisen yritysten välillä on sen sijaan vähemmän eroja. Huomattavaa kuitenkin on, että kotimaiset itsenäiset yritykset antavat lähes kauttaaltaan muita alhaisempia arvioita kaikille tekijöille.

Ulkomaalaiset tytäryritykset antavat kotimaisiin yrityksiin verrattuna tilastollisesti merkitsevästi korkeammat keskiarvot *koulutustasolle, ihmisten oma-aloitteisuudelle sekä joustavalle, ei-hierarkkiselle toimintatavalle*. Lisäksi *yritysverotuksen taso, työvoimakustannukset ja energian hinta* ovat ulkomaalaisten tytäryritysten näkemysten mukaan pienempiä heikkouksia kuin kotimaisten yritysten mielestä. Myös *markkinointi- ja liiketoimintaosaaminen* saa korkeamman keskiarvon ulkomaalaisomisteisten keskuudessa (ks. kuvio 8).

Ulkomaisten yritysten käsitykset Suomen vahvuuksista ja heikkouksista taustamuuttujien luokissa

Eroja ulkomaisten yritysten taustamuuttujien luokissa on jonkin verran. Jälleen tässäkin kysymyksessä innovaatio- ja t&k-toiminnan harjoittaminen on eniten ulkomaalaisomisteisten yritysten ryhmän sisällä vastausten hajontaa selittävä taustamuuttuja. Innovaatiotoimintaa harjoittavien mielestä erityisesti teknologinen osaaminen ja yhteiskunnallinen vakaus ovat Suomelle suurempia vahvuuksia ja energian hinta pienempi heikkous kuin innovaatiotoimintaa harjoittamattomille yrityksille. Hieman yllättäen myös työvoimakustannukset ovat t&k –toimintaa harjoittaville yrityksille suurempi heikkous.

Sektorittaisella jaottelulla on vähemmän vaikutusta arvioihin. Kuitenkin niin, että yhteistyö yliopistojen ja muiden oppi- ja tutkimuslaitosten ja yritysten kesken on teollisuusyritysten näkökulmasta suurempi vahvuus Suomessa samoin kuin Venäjän markkinoiden tuntemus. Sen sijaan ihmisten oma-aloitteisuutta ei koeta aivan yhtä vahvana tekijänä kuin muilla toimialoilla.¹⁴

Uusinvestointiyritykset puolestaan antavat korkeammat arviot yhteiskunnan toimivuudelle ja vakaudelle, markkinointi- ja liiketoimintaosaamiselle sekä ihmisten oma-aloitteisuudelle sekä koulutustasolle kuin yrityskaupan kohteena olleet yritykset (ks. liite 4. t-testien tulokset).

Yritysten kansainvälistymisaste on luonnollisesti tärkeä aspekti kysyttäessä jonkin maan toimintaympäristön vahvuuksia ja heikkouksia. Ulkomaiset yritykset ovat vahvemmin tekemisissä muiden markkinoiden kanssa jo määritelmällisesti. Kotimaisilla itsenäisillä yrityksillä ja myös kotimaisilla tytäryrityksillä on pienemmällä osalla henkilökuntaa ulkomailla.¹⁵ Tällä on merkitystä yritysten antamien arvioiden tulkinnassa, sillä sellaisilla yrityksillä, joilla ei ole kansainvälistä liiketoimintaa tai se on hyvin vähäistä tai satunnaista ei ole yhtä vahvaa kansainvälisen toimintaympäristön vertailukohtaa.

Näin ollen, kun vertaillaan sellaisten kotimaisten yritysten arvioita, joilla on henkilökuntaa ulkomailla sellaisiin, joilla ei ole henkilökuntaa ulkomailla havaitaan, että *yhteiskunnallinen vakaus ja toimivuus, toimiva infrastruktuuri sekä koulutustaso nousevat korkeammalle*

¹⁴ Teknologinen osaaminen nousee tilastollisesti merkitsevästi suuremmaksi vahvuudeksi teollisuudessa ja palvelusektorilla verrattuna vähittäis- ja tukkukaupan sektoriin kun tarkastellaan vain uusimpien vuoden 2000 jälkeen yritysoston kohteena olleiden yritysten vastauksia.

¹⁵ Kotimaisilla tyttärillä 9,8% (N=36) yrityksistä ja kotimaisilla itsenäisillä 9,4% (N=49) yrityksistä on henkilökuntaa ulkomailla.

edellisten arvostusasteikossa. Sama koskee *Venäjän markkinoiden tuntemusta*. Toisaalta esimerkiksi yritysverotuksen taso ja energian hinta on näiden yritysten keskuudessa suurempi haaita kuin pääasiassa kotimarkkinoilla toimivien yritysten mielestä.

7. Yritysten kasvutavoitteet Suomessa

Kyselyssä tiedusteltiin myös yritysten kasvuodotuksia Suomessa. Yleisesti ottaen voidaan sanoa, että ulkomaisilla yrityksillä on korkeammat kasvuodotukset kuin suomalaisilla yrityksillä. Tätä eroa selittää kuitenkin ulkomaisten ja kotimaisten yritysten erilainen toimialajakauma (ks. liite 2).

Taulukosta 4 nähdään yritysten kasvutavoitteet toimialoittain seuraavalle kolmelle vuodelle. Teollisuuden osalta kasvuodotuksissa ei ole suuria eroja eri otosryhmien välillä. Sen sijaan tukku- ja vähittäiskaupassa sekä palvelusektorilla on suuremmat erot omistajuuden mukaan ryhmiteltynä. Korkeimmat kasvuodotukset ovat ulkomaalaisomisteisilla palvelusektorin yrityksillä.

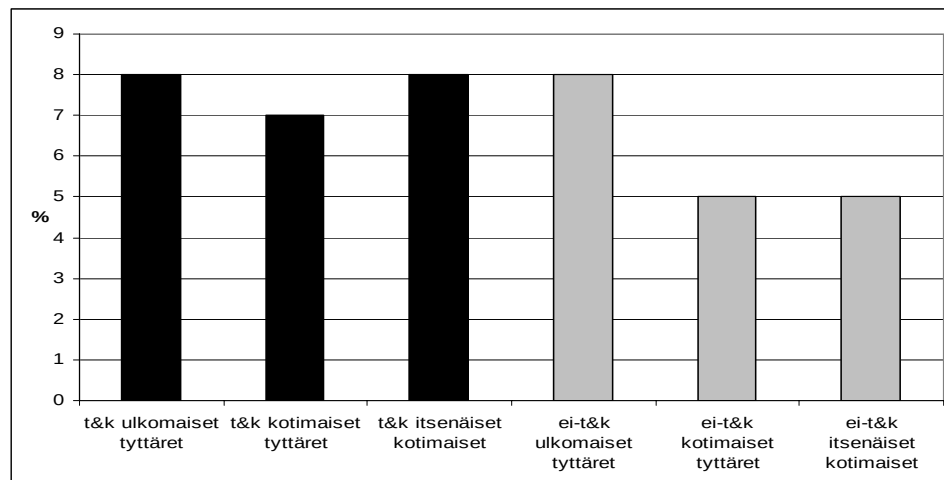
Taulukko 4. Ulkomaisten ja kotimaisten yritysten keskimääräiset kasvuodotukset toimialoittain ja parivertailut otosryhmien välillä toimialoittain

	Ulkomaiset tytäryritykset	Kotimaiset tytäryritykset	Kotimaiset itsenäiset	Tilastollinen merkit- sevyys ka.
Teollisuus	8,68 (5)	8,78 (5)	9,34 (7)	ei tilastollista eroa
Tukku- ja vähittäiskauppa	9,51 (8)	7,36 (5)	8,09 (5)	5% ulkomaiset vs. kotimaiset tyttaret
Palvelut, energia, rakentaminen	12,83 (10)	8,87 (7)	10,44 (5)	5% ulkomaiset vs. kotimaiset tyttaret
Yhteensä	10,20 (8)	8,55 (5)	9,67 (5)	5% ulkomaiset vs. kotimaiset tyttaret

(mediaanit sulkeissa)

Kuviossa 9 on esitetty ulkomaalaisomisteisten ja kotimaisten yritysten kasvutavoitteet t&k-intensiivisyyden mukaan. Siitä nähdään, että innovatiivisilla yrityksillä on kaikissa kolmessa vertailuryhmässä selvästi korkeammat kasvutavoitteet.

Kuvio 9. Vuosittainen kasvutavoite seuraavalle kolmelle vuodelle t&k-intensiivisyyden mukaan, mediaanit

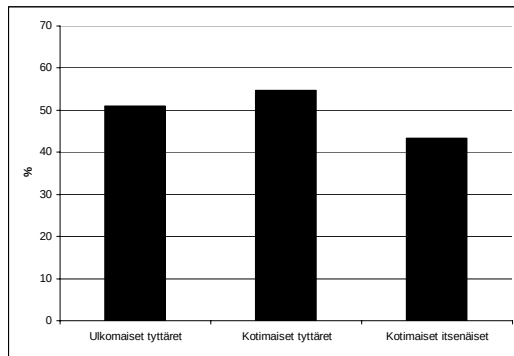

T&k-toiminnalla onkin selkeä korrelaatio korkeampien kasvutavoitteiden kanssa. Eroaako sitten ulkomaisten yritysten t&k-toiminta luonteeltaan kotimaisten yritysten harjoittamasta? Eipä juurikaan, kun vertaillaan ryhmiä sellaisenaan. Suomalaisomisteiset tytäryritykset harjoittavat jonkin verran enemmän t&k-toimintaa kuin ulkomaiset tytäryritykset. Tässä ei kuitenkaan ole tilastollista eroa eri ryhmien välillä.¹⁶

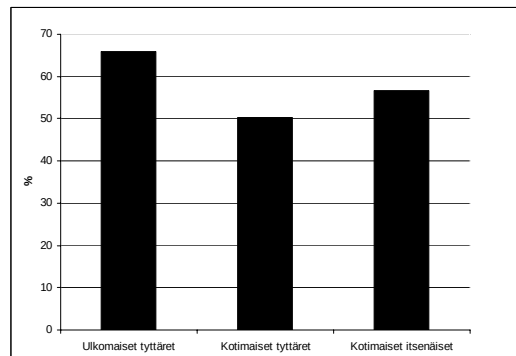
Sen sijaan eroa on niin kutsuttujen radikaalien innovaatioiden eli kohdemarkkinoiden kannalta täysin uusien innovaatioiden osuudessa. Ulkomaiset yritykset ovat tehneet niitä viimeisen kolmen vuoden aikana huomattavasti enemmän kuin kotimaiset yritykset. Näin ollen t&k-toiminta näyttäisi olevan 'tuloksellisempaa' ulkomaalaisomisteisissa yrityksissä (ks. kuvio 10). On kuitenkin huomattava, että kyselyssä ei tutkittu tarkasti t&k-toiminnan luonnetta tai siihen käytettyä aikaa, millä saattaa olla vaikutusta tuloksellisuuteen.¹⁷

Kuvio 10. Innovaatiotoiminta ja radikaalit innovaatiot

a) Innovaatiotoimintaa harjoittaneiden yritysten osuus kaikista yrityksistä

b) Kohdemarkkinoiden kannalta täysin uusia innovaatioita tehneiden yritysten osuus innovatiivisista yrityksistä

8. Yritysten tulevaisuudennäkymät Suomessa

Kasvutavoitteita eriteltäessä on tiedettävä mihin yritysten tulevaisuudennäkymät Suomessa perustuvat tai mitkä osatekijät yritysten menestykseen ylipäänsä vaikuttavat. Tämä vuoksi haastateltavia pyydettiin arvioimaan oman yrityksensä tulevaisuudennäkymiin vaikuttavia tekijöitä Suomessa.

Toimintanäkymistä esitettiin kahdeksan väittämää, joihin pyydettiin vastausta asteikolla 1-4 (1=täysin eri mieltä, 2=osin eri mieltä, 3=osin samaa mieltä, 4=täysin samaa mieltä). Väittämistä kaksi koski kysyntätekijöitä ja kaksi konsernin kansainvälisen strategian merkitystä. Muilla väittämillä kartoitettiin suomalaisen infrastruktuurin ja tuotannontekijämarkkinoiden merkitystä. Taulukkoon 5 on koottu nämä tekijät. Vertailukohdaksi on tässä otettu suomalaisten tytäryritysten vastaavat arviot. Molempien ryhmien vastausten mukaan

¹⁶ Kotimaiset tyttäret aikovat myös tulevaisuudessa lisätä t&k-toimintaansa enemmän kuin ulkomaalaisomisteiset yritykset.

¹⁷ Eri yritysryhmien välisessä vertailussa ei löydy keskimääräisiä eroja tutkimus- ja kehittämismenojen osuudessa liikevaihdosta viimeksi päättyneellä tilikaudella.

tärkein tekijä on *odotukset yrityksen tuotteiden kysynnästä Suomessa* ja toiseksi merkittävin tekijä on *hyvä suomalainen osaaminen*.

Taulukko 5. Yrityksenne tulevaisuuden näkymiin Suomessa vaikuttaa huomattavasti

1=täysin eri mieltä 2=osin eri mieltä 3=osin samaa mieltä 4=täysin samaa mieltä

	Ulkomaalaiset tytäryritykset		Kotimaiset tytäryritykset		Itsenäisten otosten t-testin p-arvot
	Tekijän tärkeysjärjestys	Saamaa mieltä (täysin samaa mieltä)	Tekijän tärkeysjärjestys	Saamaa mieltä (täysin samaa mieltä)	
Kysyntä Suomessa	1.	88,3 (64,5)	1.	86,5 (59,7)	
Hyvä suomalainen osaaminen ja teknologia	2.	76,2 (36,9)	2.	84,5 (44,2)	0,004
Suomea laajemmat aluestrategiat	3.	71,1 (40,1)	5.	59,8 (29,2)	0,000
Korkea kustannustaso	4.	68,2 (23,0)	3.	83,8 (42,6)	0,002
Tärkeiden yritysten sijainti Suomessa	5.	59,2 (36,2)	4.	63,9 (41,2)	0,092
Kysyntä ulkomailla	6.	56,3 (30,8)	7.	44,6 (23,0)	0,001
Ammattitaitoisen työvoiman puute Suomessa	7.	38,0 (11,5)	6.	53,0 (25,4)	0,000
Toiminnan keskittäminen Suomen ulkopuolelle	8.	33,1 (14,4)	9.	17,5 (7,8)	0,000
Julkisen sektorin tuet Suomessa	9.	15,9 (4,9)	8.	34,4 (9,9)	0,000

Ulkomaisten tytäryritysten tulevaisuudennäkymiin vaikuttaa kuitenkin suomalaisia tytäryrityksiä enemmän *kysyntä ulkomailla ja Suomea laajemmat aluestrategiat*. Lisäksi *toiminnan keskittäminen Suomen ulkopuolelle* vaikuttaa samansuuntaisesti, mutta sen merkitys on paljon pienempi.

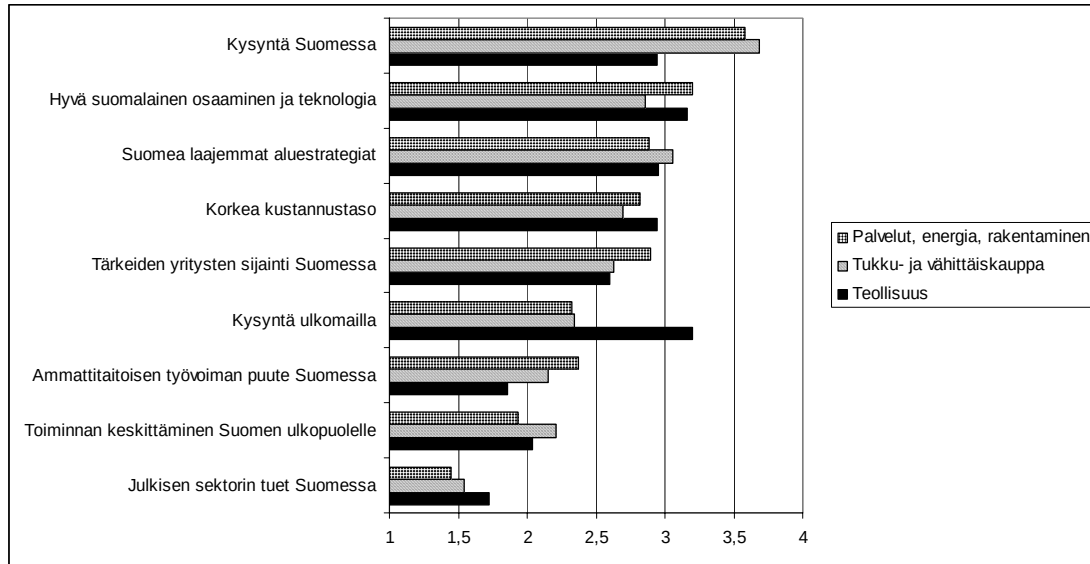
Ulkomaisten ja kotimaisten yritysten vastausten keskiarvot eroavat myös tilastollisesti merkitsevästi toisistaan kaikkien paitsi tärkeimmän tekijän osalta. Kotimaisille yrityksille esimerkiksi *hyvä suomalainen osaaminen* ja *Suomessa sijaitsevien yritysten merkitys* on tärkeämpi tulevaisuudennäkymiin vaikuttava tekijä kuin ulkomaisille yrityksille. Myös *korkealla kustannustasolla* on kauaskantoisemmat vaikutukset kotimaisiin kuin ulkomalaisomisteisiin yrityksiin. Ammattitaitoisen työvoiman puutteella ja julkisen sektorin tuella on saman suuntainen vaikutus, mutta niiden merkitys on tärkeä vain vähemmistölle yrityksistä.

Ulkomaisten yritysten tulevaisuudennäkymät taustamuuttujien luokissa

Teollisuusyrityksille ja innovaatiotoimintaa harjoittaville ulkomaalaisille tytäryrityksille tulevaisuuden näkymiin vaikuttaa enemmän tuotteiden kysyntä ulkomailla kuin muiden toimialojen yrityksille ja innovaatiotoimintaa harjoittamattomille yrityksille. Lisäksi suomalainen teknologia ja osaaminen on näille yrityksille tärkeämpi tekijä kuin kaupan tai palvelusektorin yrityksille tai innovaatiotoimintaa harjoittamattomille yrityksille. Myös Suomen korkea kustannustaso vaikuttaa teknologiaintensiivisten ja teollisuustoimintaa harjoittavien yritysten tulevaisuuden näkymiin vahvemmin kuin muiden.

Innovaatiotoimintaa harjoittamattomien yritysten johtajista 76% on osin tai täysin sitä mieltä siitä, että muutokset yrityksen Suomen toiminnoissa riippuvat merkittävästi konsernin Suomea laajemmista aluestrategioista Samaa pätee greenfield-yrityksiin suhteessa yrityskaupan kohteena olleisiin yrityksiin. Greenfieldeille konsernin Suomea laajemmat aluestrategiat ovat tärkeämpiä. Greenfield-yritysten tuotteiden kysyntä on myös riippuvaisempi Suomen markkinoiden kehityksestä kuin yritysostoyrityksillä.

Kuvio 11. Arviot ulkomaisten yritysten tulevaisuudennäkymistä toimialoittain
1=täysin eri mieltä 4=täysin samaa mieltä (keskiarvot)

Jos tämän kysymyksen osalta tarkastellaan vain sellaisia yrityksiä, jotka ovat kansainvälisiä siinä mittakaavassa, että niillä on henkilökuntaa ulkomailla, tulevaisuuden näkymissä nousee ulkomaisten markkinoiden merkitys huomasti, jopa siinä määrin, että kysyntä ulkomailla nousee tärkeimmäksi yksittäiseksi tulevaisuuden näkymiin vaikuttavaksi tekijäksi. Tämän jälkeen seuraavat kotimainen kysyntä, hyvä suomalainen osaaminen sekä Suomea laajemmat aluestrategiat.

9. Johtopäätökset

Ulkomaisten yritysten Suomeen sijoittumispäätöksen taustalla ovat sekä greenfield-investointien että yrityskauppojen osalta Suomen ja pohjoismaiden markkinat. Suomen markkinoiden pienuudesta huolimatta yritykset ovat olleet kiinnostuneita Suomen markkinoista tai Suomesta käsin hoidettavasta markkina-alueesta. Tämä koskee erityisesti kaupan ja palvelualojen yrityksiä, joille aiemmin osittain suojatut ja vähän kilpaillut markkinat ovat tarjonneet uusia mahdollisuuksia. Ulkomaisille teollisuusyrityksille puolestaan teknologia on ollut merkittävä Suomeen kohdistuvien investointipäätösten taustatekijä. Ulkomaiset yritykset ovat selvästi etsineet Suomesta sen vahvuusaloihin kuten metsäteollisuuteen ja tieto- ja viestintäteknologiaan liittyvää osaamista.

Suomessa toimivat ulkomaiset tytäryritykset ovat kokeneet pääasiassa hyötynsä asemastaan osana monikansallista konsernia. Ne ovat hyötynneet erityisesti monikansallisten yritysten rahoitusresursseista ja teknologiavirroista, mutta myös markkinointikanavista. Suomessa sijaitsevat, yrityskaupan kohteena olleet teollisuusyritykset kokevat muita vahvemmin omaavansa myös sellaista teknologista osaamista, joka on hyödyttänyt monikansallisen konsernin muita osia.

Yritystoston kohteena olleiden tytäryritysten kehitys yrityskaupan jälkeen on ollut suotuisa toiminnan laajuudella ja kannattavuudella mitattuna. Tulokset tukevat myös väittämää, jonka mukaan Suomessa sijaitsevien tytäryritysten johtajat pystyvät sangen hyvin vaikuttamaan yritystään koskeviin strategisiin päätöksiin konsernin sisällä.

Ulkomaisten yritysten laajentumissuunnitelmat Suomesta käsin kohdistuvat alueellisesti ensisijaisesti Venäjälle, Baltiaan ja Itä-Eurooppaan. Tämä koskee kaikkia toimialoja, mutta erityisesti tukku- ja vähittäiskaupan sektoria. Kansainvälistymis- ja laajentumissuunnitelmat ulkomaille eivät kuitenkaan tarkoita sitä, että tulevaisuudennäkymät tai tulevaisuudennäkyymiin vaikuttavat tekijät Suomessa olisivat vähäiset tai merkityksettömät. Päinvastoin, ulkomaisten yritysten tärkein yksittäinen tulevaisuudennäkyymiin vaikuttava tekijä on odotukset yrityksen tuotteiden kysynnästä Suomessa ja toiseksi merkittävin tekijä on hyvä suomalainen osaaminen. Myös konsernien Suomea laajemmat aluestrategiat kuuluvat kolmen tärkeimmän tekijän joukkoon. Ulkomaisten tytäryritysten tulevaisuudennäkyymiin vaikuttavat kuitenkin suomalaisia tytäryrityksiä vahvemmin Suomea laajemmat aluestrategiat ja ulkomainen kysyntä.

Sektorittaiset erot tulevaisuudennäkyymiin vaikuttavissa tekijöissä ovat merkittävät. Esimerkiksi ulkomaalaisomisteisten teollisuusyritysten tulevaisuudennäkyymiin vaikuttaa tuotteiden kysyntä ulkomailla useammin kuin muiden alojen yritysten näkyymiin. Samanlainen ero on innovaatiotoimintaa harjoittavien ja harjoittamattomien yritysten välillä. Suomalainen teknologia ja osaaminen ja korkea kustannustaso vaikuttaa teknologiaintensiivisten ja teollisuustoimintaa harjoittavien yritysten tulevaisuudennäkyymiin vahvemmin kuin muiden.

Innovaatiotoimintaa harjoittamattomien yritysten johtajista liki 80 prosenttia on osin tai täysin sitä mieltä siitä, että muutokset yrityksen Suomen toiminnoissa riippuvat merkittävästi konsernin Suomea laajemmista aluestrategioista. Sama pätee greenfield-yrityksiin suhteessa yrityskaupan kohteena olleisiin yrityksiin. Greenfield-yritysten tuotteiden kysyntä on myös riippuvaisempi kaikista kysyntätekijöistä.

Kyselytulokset vahvistavat aiemmista selvityksistä saatua kuvaa, jonka mukaan Suomen selkeimmät vahvuudet koskevat ihmisten rehellisyyttä ja luotettavuutta, toimivaa infrastruktuuria sekä yritysten teknologista osaamista. Suurimmat heikkoudet kohdistuvat puolestaan henkilöverotuksen ja yritysverotuksen tasoon sekä korkeisiin työvoimakustannuksiin. Ulkomaiset tytäryritykset arvioivat koulutustason, ihmisten oma-aloitteisuuden sekä joustavat ja ei-hierarkkiset toimintatavat jopa korkeammalle kuin kotimaiset yritykset. Lisäksi yritysverotuksen taso, työvoimakustannukset ja energian hinta ovat ulkomaisten tytäryritysten näkemysten mukaan hieman pienempiä heikkouksia kuin kotimaisten yritysten mielestä.

Kirjallisuus

- Ali-Yrkkö, Jyrki, Hyytinen, Ari and Pajarinen, Mika (2004) *Does Patenting Increase the Probability of Being Acquired? Evidence from Cross-Border and Domestic Acquisitions*. The Research Institute of the Finnish Economy ETLA, Discussion Papers No. 891.
- Van Beers, C. (2003) *The Role of Foreign Direct Investments on Small Countries' Competitive and Technological Position*. Government Institute for Economic Research. VATT Research reports 100.
- Lindström, Maarit ja Ylä-Anttila, Pekka (2004) Suomen houkuttelevuus yritysten sijaintikohteena. *PTT- Katsaus* 2/2004, 5-11.
- Lehto, E. (2004) *On the Motives and Geographical Structure of Finnish Mergers and Acquisitions*. Labour Institute for Economic Research, Working Papers No. 197.
- Lehto, E. ja Böckerman, P. (2004) *Yrityskaupat Suomessa: Onko maatieteellä väliä?* Palkansaajien Tutkimuslaitos, Työpapereita No, 198
- Pajarinen, Mika (1999) Foreign Firms and Their R&D in Finland pp. 91-134. In: *Cross-border R&D in a Small Country. The Case of Finland* (eds. M. Pajarinen and P. Ylä-Anttila). Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos ETLA. Taloustieto Oy, Helsinki.
- Pajarinen, Mika ja Ylä-Anttila, Pekka (1998) *Ulkomaiset yritykset Suomessa – Uhka vai mahdollisuus*. Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos ETLA, sarja B 142. Taloustieto Oy, Helsinki.
- Pajarinen, Mika ja Ylä-Anttila, Pekka (2001) *Maat kilpailevat investoinneista – teknologia vetää sijoituksia Suomeen*. Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos ETLA, sarja B173. Taloustieto Oy, Helsinki.
- Puhakka, Minna (1995) *Ulkomaisten yritysten suorat sijoitukset Suomeen – Kyselytutkimuksen tuloksia*. Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos ETLA, Keskusteluaiheita No. 530.

Liite 1.

Yrityskysely

1. Onko yrityksenne suoraan tai välillisesti, esimerkiksi holding yhtiön kautta, ulkomaalaisen yrityksen tytäryritys? Kyllä/Ei

Jos Ei lopetus. Lue: Yrityksenne ei tällä kertaa kuulu tutkimuksemme kohdeyritysjoukkoon. Kiitämme teitä kuitenkin ajastanne.

INFO: Ulkomaalaisomisteinen yritys tarkoittaa tässä yritystä, jonka omistuksesta tai äänivallasta yli 50 prosenttia on suoraan tai välillisesti yhden ulkomaisen tahon hallussa.

Jatkokysymys. Missä maassa emoyrityksenne pääkonttori sijaitsee? _____

OHJE: Haastattelija merkitsee vastauksen seuraavasta listasta tai kirjoittaa maan nimen jos sitä ei ole listassa.

Maat:

1. Hollanti (Alankomaat)
2. Iso-Britannia
3. Norja
4. Ranska
5. Ruotsi
6. Saksa
7. Sveitsi
8. Tanska
9. USA
10. Venäjä
11. Muu, mikä? _____

LUE: Aluksi joitakin taustakysymyksiä, jotka koskevat Suomessa sijaitsevan yrityksen toimintaa.

(Huom. kysymys 2 kysytään vain jos asemakoodi ei ole tiedossa!)

2. Mikä on teidän asemanne yrityksessä? Valitkaa seuraavista vaihtoehdoista

1. toimitusjohtaja/osakas
2. talousjohtaja
3. hallintojohtaja
4. markkinointijohtaja
5. myyntijohtaja
6. muu, mikä? _____

3. Kuinka kauan olette työskennellyt tässä yrityksessä? _____ vuotta

4. Onko yrityksellänne valmistustoimintaa Suomessa? Kyllä/Ei

5. Mikä on palvelujen myynnin osuus yrityksenne liikevaihdosta Suomessa? ____%

6. Oletteko saaneet julkisia investointi-, kehittämis- tai muita avustuksia, tukia tai lainoja viimeisen kolmen vuoden aikana? Kyllä/Ei

7. Montako prosenttia vienti on yrityksenne liikevaihdosta? _____%

INFO: Jos vastaaja ei pysty kertomaan tai ei halua kertoa tarkkaa prosenttia tarjotaan seuraavaa asteikkoa:

1. 0 %
2. 1-25%
3. 26-50%
4. 51-75%
5. 76-100%

Jos vastaa 0% tai ei osaa sanoa HYPPY kysymykseen 8.

Jatkokysymys1: Miten vientinne on jakautunut seuraavien alueiden kesken:

1. Länsi-Eurooppa _____% yrityksen viennistä
2. Venäjä, Baltia ja Itä-Eurooppa _____% yrityksen viennistä
3. Muu maailma _____% yrityksen viennistä

Jos 3 on 0% HYPPY kysymykseen 8.

Jatkokysymys2: Miten vientinne on jakautunut seuraavien Euroopan ulkopuolisten alueiden kesken

1. Pohjois-Amerikka _____% yrityksen viennistä
2. Etelä-Amerikka _____% yrityksen viennistä
3. Kiina _____% yrityksen viennistä
4. Intia _____% yrityksen viennistä
5. Muu Aasia _____% yrityksen viennistä

Jos vastaus kysymykseen 7. oli 50% tai alle HYPPY kysymykseen 8.

Jatkokysymys3: Mikä on tärkeimmän tuotteenne maailmanmarkkinaosuus? ____%

8. Onko Suomen yksiköllänne pysyvää henkilökuntaa ulkomailla? Kyllä/Ei

Jos Ei tai Ei osaa sanoa HYPPY kysymykseen 9.

8a. Paljonko henkilökuntaa teillä on ulkomailla? _____henkilöä

8b. Miten ulkomailla työskentelevä henkilökunta on jakautunut seuraavien alueiden kesken?

1. Länsi-Eurooppa _____% ulkomailla työskentelevästä henkilökunnasta
2. Venäjä, Baltia ja Itä-Eurooppa _____% ulkomailla työskentelevästä henkilökunnasta
3. Muu maailma _____% ulkomailla työskentelevästä henkilökunnasta

Jos 3 on 0% HYPPY kysymykseen 9.

Jatkokysymys: Miten henkilökunta on jakautunut seuraavien Euroopan ulkopuolisten alueiden kesken

1. Pohjois-Amerikka_____ % ulkomailla työskentelevästä henkilökunnasta
2. Etelä-Amerikka_____ % ulkomailla työskentelevästä henkilökunnasta
3. Kiina_____ % ulkomailla työskentelevästä henkilökunnasta
4. Intia_____ % ulkomailla työskentelevästä henkilökunnasta
5. Muu Aasia_____ % ulkomailla työskentelevästä henkilökunnasta

9. Aiotteko lisätä yritykseenne henkilökuntaa ulkomailla seuraavien kolmen vuoden aikana? Kyllä/Ei

Jos Ei tai Ei osaa sanoa HYPPY kysymykseen 10

Jatkokysymys1: Mille alueille laajennussuunnitelmanne kohdistuvat? Voidaan valita useampi vaihtoehto.

1. Länsi-Eurooppa
2. Venäjä, Baltia ja Itä-Eurooppa
3. Muu maailma

Jos 3 ei valittu HYPPY kysymykseen 10

Jatkokysymys2: Mille seuraavista Euroopan ulkopuolisista alueista laajennussuunnitelmanne pääasiassa kohdistuvat? Voidaan valita useampi vaihtoehto.

1. Pohjois-Amerikka
1. Etelä-Amerikka
2. Intia
3. Kiina
4. Muu Aasia
5. Muu maailma

10. Mikä on tuonnin osuus yritykseenne liikevaihdosta?_____ %

INFO: Jos vastaaja ei pysty kertomaan tai ei halua kertoa tarkkaa prosenttia tarjotaan seuraavaa asteikkoa:

1. 0 %
2. 1-25%
3. 26-50%
4. 51-75%
5. 76-100%

11. Kuinka suuri oli yritykseenne liikevaihto vuonna 2003? _____ euroa

12. Mikä oli yritykseenne henkilöstömäärä vuoden 2003 lopussa? _____ henkilöä

13. Onko jonkin asiakkaanne osuus yritykseenne myynnistä yli kolmannes (>1/3)? Kyllä/Ei

14. Onko nykyinen omistajanne hankkinut yrityksenne omistukseensa yrityskaupalla? Kyllä/Ei

Jos vastaa Ei tai Ei osaa sanoa HYPPY kysymykseen 20.

Jatkokysymys: Olitteko yrityksenne johtotehtävissä kun yritysosto tapahtui? Kyllä/Ei

INFO: johtotehtävä tarkoittaa toimitusjohtajaa tai muita ylimmän johdon tehtäviä.

15. Minä vuonna nykyinen omistajanne osti yrityksenne? _____vuosi.

INFO: Jos vastaaja ei pysty kertomaan tarkkaa vuotta tarjotaan seuraavaa vastausvalikkoo:

1. 2000-2004
2. 1995-1999
3. 1990-1994
4. 1989 tai aiemmin

Jos vastaus kysymykseen 15. on 1994 tai aiemmin HYPPY väittämään 22.

16. Montako prosenttia yrityksenne henkilöstömäärä on yrityskaupan jälkeen kasvanut tai supistunut? Ilmoitetaan prosenttiluku tai vaihtoehtoisesti on säilynyt ennallaan.

1. Kasvanut _____%
2. Supistunut _____%
3. Säilynyt ennallaan.

INFO: Jos vastaaja ei pysty kertomaan tarkkaa prosenttia tarjotaan seuraavaa vastausvalikkoo. Valitaan yksi vaihtoehto.

1. supistunut yli 20 %
2. supistunut alle 20%
3. säilynyt ennallaan
4. kasvanut alle 20%
5. kasvanut yli 20 %

17. Seuraavassa kysymyksessä valitaan yksi oikea vaihtoehto. Onko yrityskaupan jälkeen yrityksenne kannattavuus

1. heikentynyt selvästi
2. heikentynyt jonkin verran
3. säilynyt ennallaan
4. parantunut jonkin verran
5. parantunut selvästi

18. Seuraavassa kysymyksessä valitaan yksi oikea vaihtoehto. Onko yrityksenne tuotekehitystoiminta Suomessa yrityskaupan jälkeen

1. supistunut yli 20 %
2. supistunut alle 20%
3. säilynyt ennallaan
4. kasvanut alle 20%
5. kasvanut yli 20 %
6. yrityksellänne ei ole tuotekehitystoimintaa.

19. Miten seuraavat tekijät vaikuttivat teidän käsityksenne mukaan päätökseen, että ulkomainen yritys osti teidän yrityksenne? Vastataan asteikolla 1-4: 1=ei vaikutusta, 2=pieni vaikutus, 3=melko suuri vaikutus, 4=erittäin suuri vaikutus

1. Ostetun yrityksen silloinen asiakaskunta
2. Ostajayrityksen markkinoiden kasvattaminen
3. Kilpailijayrityksen ostaminen
4. Ostajayrityksen ja ostetun yrityksen tekemä yhteistyö ennen yrityskauppaa
5. Uuden liiketoiminta-alan hankinta
6. Ostetun yrityksen teknologinen osaaminen
7. Ostetun yrityksen markkinointi- ja liiketoimintaosaaminen
8. Julkisen sektorin tarjoamat investointikannustimet tai yritystuot Suomessa
9. Kuljetuskustannukset Suomeen
10. Yritysverotuksen taso Suomessa
11. Raaka-aineiden saatavuus
12. Olosuhteet tutkimus- ja tuotekehitystoiminnalle
13. Pohjoismaiset markkinat
14. Venäjän markkinoiden tuntemus

HYPPY: väittämään 22.

20. Minä vuonna Suomen yksikkönne perustaminen tapahtui? _____vuosi

INFO: Jos vastaaja ei pysty kertomaan tarkkaa vuotta tarjotaan seuraavaa vastausvalikkoa:

1. 2000-2004
2. 1995-1999
3. 1990-1994
4. 1989 tai aiemmin

Jos vastaus kysymykseen 20. on 1994 tai aiemmin HYPPY väittämään 22.

21. Miten seuraavat tekijät vaikuttivat käsityksenne mukaan päätökseen, että ulkomainen yritys perusti yrityksenne Suomeen? Vastatkaa asteikolla 1-4: 1=ei vaikutusta, 2=pieni vaikutus, 3=melko suuri vaikutus, 4=suuri vaikutus

1. Läsnaolo Suomessa on tärkeää uusien asiakkaiden saamiseksi
2. Läsnaolo Suomessa on tärkeää yhteistyön ja verkostoitumisen kannalta
3. Teknologisen osaamisen hankinta Suomesta
4. Markkinointi- ja liiketoimintaosaamisen hankinta Suomesta
5. Julkisen sektorin tarjoamat investointikannustimet tai yritystuet
6. Kuljetuskustannukset Suomeen
7. Yritysverotuksen taso
8. Raaka-aineiden saatavuus
9. Olosuhteet tutkimus ja tuotekehitystoiminnalle
10. Pohjoismaiset markkinat
11. Venäjän markkinoiden tuntemus

Seuraavat väittämät koskevat Suomen toimintojanne. Vastatkaa asteikolla 1-4: 1=täysin eri mieltä, 2=osin eri mieltä 3=osin samaa mieltä 4=täysin samaa mieltä.

22. Baltian ja Venäjän markkinat ovat yrityksellenne tärkeitä
23. Pohjoismaiden markkinat ovat yrityksellenne tärkeitä
24. Yrityksessänne on teknologista osaamista, josta on merkittävää hyötyä myös konsernin ulkomaisille yksiköille
25. Teknologinen osaaminen on yrityksenne merkittävä kilpailuetu
26. Yrityksenne on hyötynyt merkittävästi konsernin ulkomaisten yksiköiden teknologisesta osaamisesta
27. Yrityksenne on hyötynyt huomattavasti konsernin ulkomaisten yksiköiden markkinointikanavista
28. Yrityksenne on hyötynyt huomattavasti konsernin rahoituskanavista
29. Pystytte merkittävästi vaikuttamaan konsernin sisällä yritystänne koskeviin strategisiin päätöksiin, kuten päätöksiin toimintanne laajuudesta ja fokuksinnista
30. Teette yhteistyötä suomalaisten yliopistojen tai muiden koulutus- ja tutkimuslaitosten kanssa
31. Läsnaolo Suomessa on tärkeää oman toimialanne ja lähitoimialojen tai asiakkaiden muodostaman klusterin kannalta.

LUE HAASTATELTAVALLE: Innovaatiotoiminnalla tarkoitetaan kaikkia niitä toimintoja, jotka tähtäävät uusien tai olennaisesti parannettujen tuotteiden, palvelujen tai tuotantomenetelmien keksimiseen ja käyttöönottoon.

32. Oletteko harjoittaneet tutkimus- ja kehittämistoimintaa tai tuote-, palvelu- tai tuotantomenetelmiin liittyvää innovaatiotoimintaa Suomessa viimeisen kolmen vuoden aikana? Kyllä/Ei

INFO: Tutkimus- ja kehittämistoiminnalla (T&K) tarkoitetaan systemaattista toimintaa, jonka tavoitteena on tiedon lisääminen tai olemassa olevan osaamisen käyttäminen uusien sovellusten kehittämiseksi. T&K:ksi luetaan tässä yhteydessä sekä yrityksen oman henkilökunnan työ että ulkopuolelta tilatut T&K-projektit.

Jos Ei tai Ei osaa sanoa HYPPY kysymykseen 40.

33. Onko yrityksenne saanut tähän toimintaan liittyvää julkista tukea, avusta tai lainaa Suomessa viimeisen kolmen vuoden aikana? Kyllä/Ei

34. Oletteko saaneet aikaan tuote- palvelu- tai tuotantomenetelmiin liittyviä innovaatioita Suomessa viimeisen kolmen vuoden aikana? Kyllä/Ei

Jos Ei tai Ei osaa sanoa HYPPY kysymykseen 36.

35. Onko joku tai jotkut näistä innovaatioista täysin uusia kohdemarkkinoidenne kannalta? Kyllä/Ei

36. Liittyykö innovaatiotoimintaanne yhteistyötä seuraavien tahojen kanssa
1. konsernin ulkopuoliset suomalaiset yritykset? Kyllä/Ei
 2. suomalaiset yliopistot ja korkeakoulut tai muut oppi- tai tutkimuslaitokset? Kyllä/Ei

37. Kuinka paljon yrityksenne tutkimus- ja kehittämismenojen osuus liikevaihdosta oli viimeksi päättyneellä tilikaudella? _____% liikevaihdosta

Jos vastaaja ei pysty kertomaan tai ei halua kertoa tarkkaa prosenttia tarjotaan seuraavaa asteikkoa:

1. 0-1%
2. 2-5%
3. 6-10%
4. 11-50%
5. yli 50%

Jos vastaus 0% tai Ei osaa sanoa HYPPY kysymykseen 40.

38. Minkä luonteista tutkimus- ja kehittämistoimintanne Suomessa etupäässä on? Valitkaa sopivin vaihtoehto:

1. perustutkimusta
2. soveltavaa tutkimusta
3. tuotteiden sopeuttamista paikallisiin markkinoihin
4. tuotteiden kehittämistä globaaleille markkinoille

39. Palveleeko Suomessa tekemänne tutkimus- ja kehittämistoiminta merkittävästi myös konserninne ulkomaisia osia? Kyllä/Ei

40. Palveleeko konserninne ulkomailla tekemä tutkimus- ja kehittämistoiminta merkittävästi myös Suomen toimintojanne? Kyllä/Ei

41. Onko yrityksenne tai jokin sen osa konsernin sisällä osaamis- tai tutkimuskeskus? Kyllä/Ei

INFO: Usein käytetty termi on competence centre

42. Miten näette seuraavat tekijät toimintanne kannalta Suomen vahvuuksina tai heikkouksina? Vastataan asteikolla 1-4: 1=huomattava heikkous 2=pieni heikkous 3=pieni vahvuus 4= huomattava vahvuus *tai ei relevantti asia yrityksellemme*

1. Yritysverotuksen taso
2. Henkilöverotuksen taso
3. Yhteiskunnallinen vakaumus ja toimivuus
4. Toimiva infrastruktuuri kuten esimerkiksi liikenne ja sähkönjakelu
5. Teknologinen osaaminen
6. Markkinointi- ja liiketoimintaosaaminen
7. Työvoimakustannukset
8. Energian hinta
9. Joustava, ei-hierarkkinen toimintatapa
10. Ihmisten oma-aloitteisuus
11. Koulutustaso
12. Yhteistyö yliopistojen, muiden oppi- ja tutkimuslaitosten ja yritysten välillä
13. Ihmisten rehellisyys ja luotettavuus
14. Venäjän markkinoiden tuntemus

43. Onko yrityksellänne tai jollakin sen osalla konsernin sisällä vastuu tietyn tuoteryhmän valmistamisesta? Kyllä/Ei

44. Onko yrityksellänne tai jollakin sen osalla konsernin sisällä vastuu tietyn tuoteryhmän kehittämisestä? Kyllä/Ei

45. Onko yrityksellänne tai jollakin sen osalla konsernin sisällä vastuu tietyn tuoteryhmän markkinoinnista tai markkina-alueen hoidosta? Kyllä/Ei

46. Miten pitkään, käsityksenne mukaan, ulkomainen emoyhtiönne sallisi tappiollisen toiminnan Suomessa? _____ vuotta.

Jatkokysymys: onko tämä tilanne muuttunut viimeisen kolmen vuoden aikana?

1. sallivuus on lisääntynyt
2. sallivuus on vähentynyt
3. sallivuus on pysynyt ennallaan

47. Seuraavaksi kysymys yrityksenne tulevasta toiminnasta. Mikä on Suomen toimintojenne liikevaihdon kasvuennuste kuluvalle vuodelle? _____%

INFO: Jos vastaaja ei pysty kertomaan tai ei halua kertoa tarkkaa prosenttia tarjotaan seuraavaa asteikkoa:

1. alle 0 %
2. 0-1%
3. 2-5%
4. 6-10%
5. 11-20%
6. 21-50%
7. yli 50%

48. Mikä on liikevaihtonne keskimääräinen vuosittainen kasvutavoite seuraavalle kolmelle vuodelle Suomessa? _____%

INFO: Jos vastaaja ei pysty kertomaan tai ei halua kertoa tarkkaa prosenttia tarjotaan seuraavaa asteikkoa:

1. alle 0 %
2. 0-1%
3. 2-5%
4. 6-10%
5. 11-20%
6. 21-50%
7. yli 50%

49. Aikooko yrityksenne lisätä tutkimus- ja kehittämistoimintaa Suomessa?

1. kyllä
2. ei
3. ei osaa sanoa

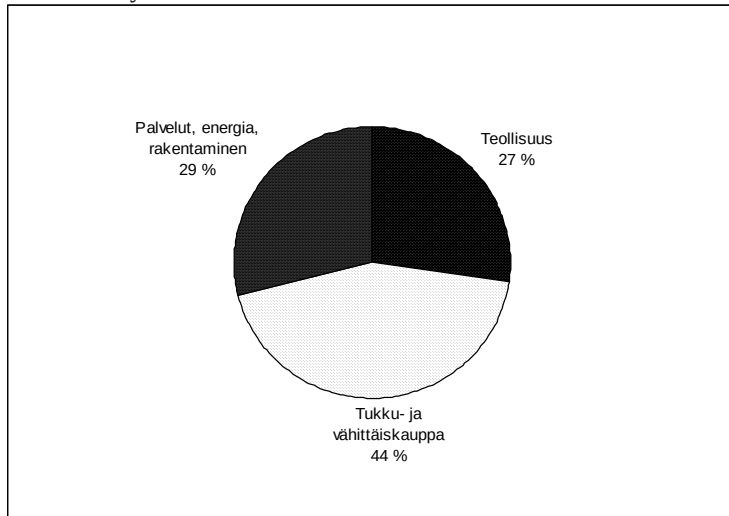
Seuraavat väittämät koskevat yrityksenne tulevaisuuden näkymiä Suomessa, ei koko konsernia. Arvioikaa väittämiä asteikolla 1-4 1=täysin eri mieltä, 2=osin eri mieltä, 3=osin samaa mieltä 4=täysin samaa mieltä

50. Yrityksenne tulevaisuuden näkymiin vaikuttavat huomattavasti odotukset tuotteidenne kysynnästä Suomessa
51. Yrityksenne tulevaisuuden näkymiin vaikuttavat huomattavasti odotukset tuotteidenne kysynnästä ulkomailla
52. Yrityksenne tulevaisuuden näkymiin vaikuttaa merkittävästi ammattitaitoisen työvoiman puute Suomessa
53. Yrityksenne tulevaisuuden näkymiin Suomessa vaikuttaa merkittävästi hyvä suomalainen osaaminen ja teknologia
54. Yrityksenne tulevaisuuden näkymiin vaikuttaa merkittävästi konsernin toiminnan keskittäminen Suomen ulkopuolella toimiviin yksiköihin
55. Yrityksenne tulevaisuuden näkymiin vaikuttaa merkittävästi teille tärkeiden yritysten sijainti Suomessa
56. Yrityksenne tulevaisuuden näkymiin vaikuttaa merkittävästi erilaiset julkisen sektorin tarjoamat yritystuet ja investointiavustukset Suomessa
57. Yrityksenne tulevaisuuden näkymiin Suomessa vaikuttaa huomattavan kielteisesti korkea kustannustaso
58. Muutokset Suomen toiminnoissanne riippuvat merkittävästi konserninne laajemmista aluestrategioista.

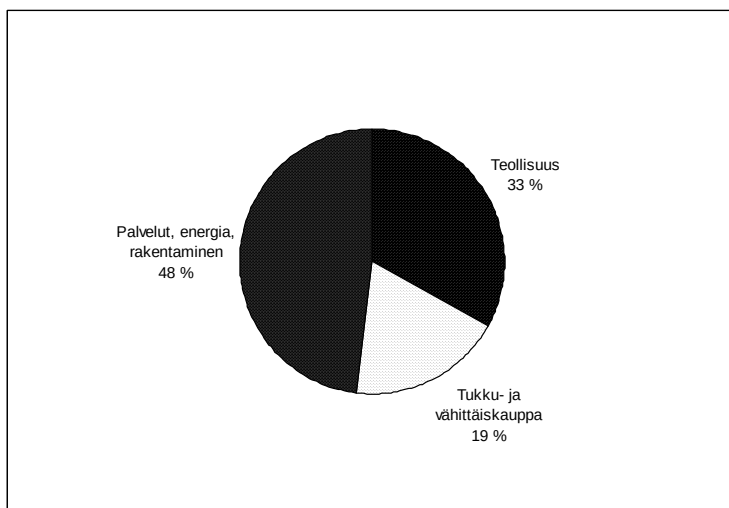
Liite 2.

Yritysryhmien sektori- ja kokojakaumat Sektorit

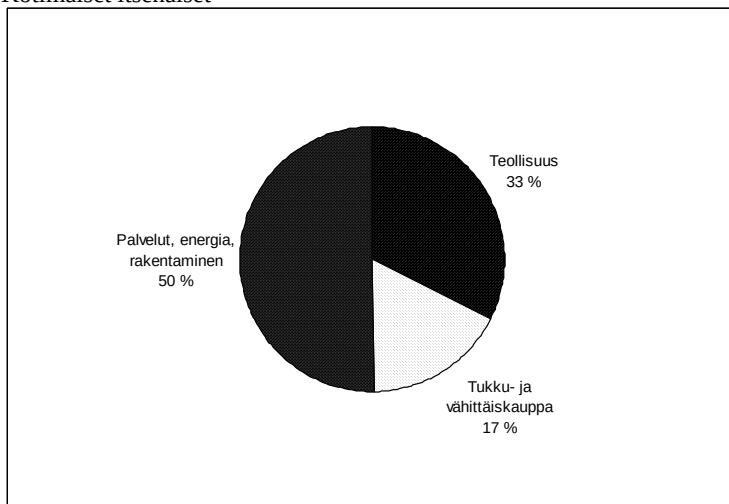
Ulkomaiset tyttäret

Kotimaiset tyttäret

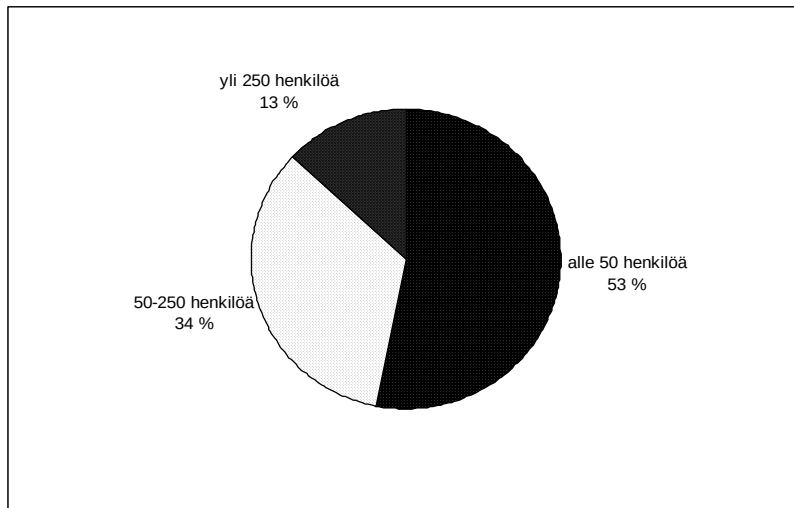

Kotimaiset itsenäiset

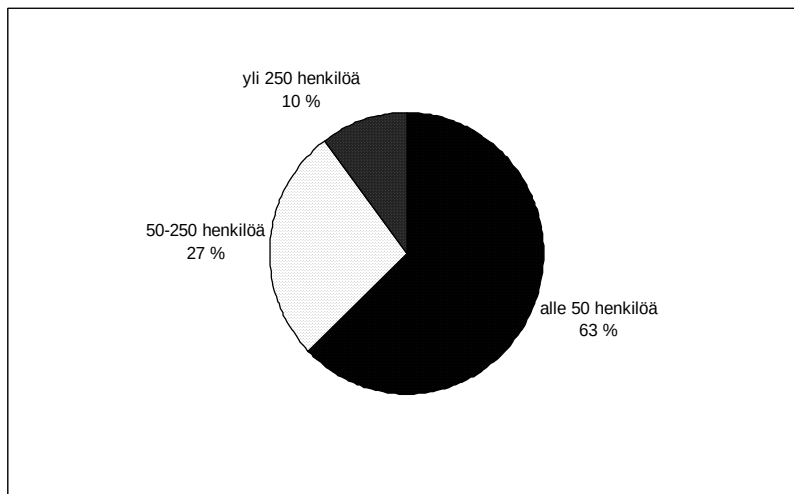

Koko

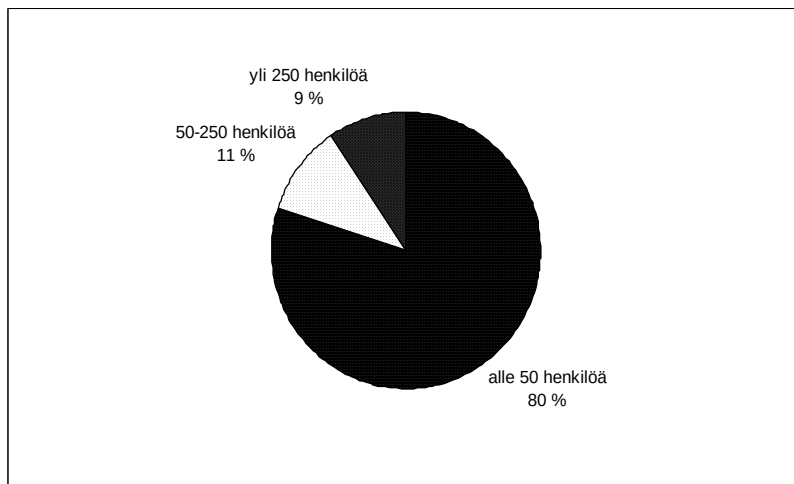
Ulkomaiset tyttaret

Kotimaiset tyttaret

Kotimaiset itsenäiset

Liite 3.

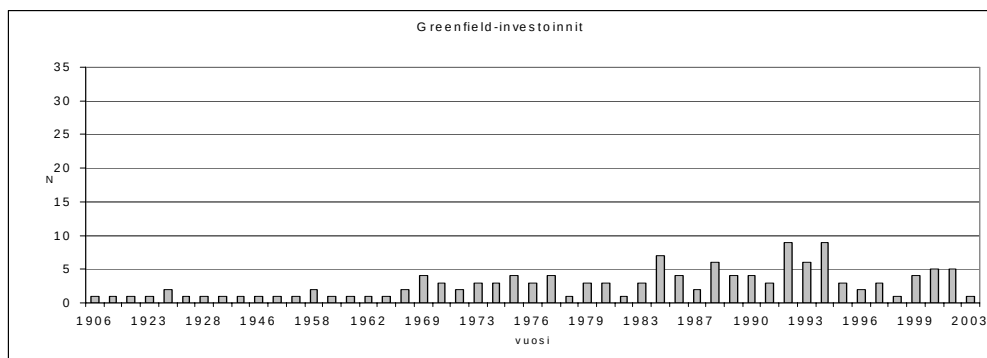
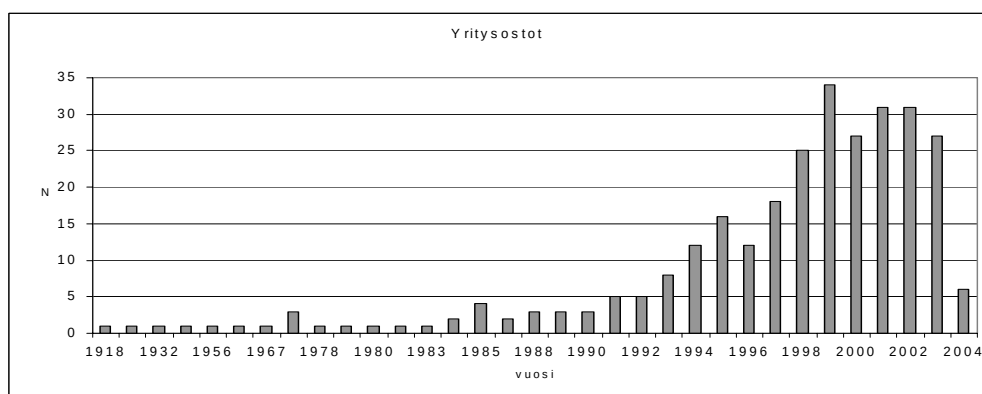
Kyselyaineiston ulkomaisten yritysten toimiala, sijoitusmuoto ja Suomeen tulovuosi

Toimiala, TOL 2-num. taso	N	%
14 Muu mineraalien kaivuu	1	0,2
15 Elintarvikkeiden ja juomien valmistus	7	1,6
18 Vaatteiden valmistus	2	0,5
19 Parkitseminen ja muu nahan valmistus	1	0,2
20 Puutavaran ja puutuotteiden valmistus	1	0,2
21 Massan, paperin jne. valmistus	7	1,6
22 Kustantaminen, painaminen	9	2,1
23 Koksen, öljytuotteiden ja ydinpolt. valmistus	1	0,2
24 Kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden valmistus	13	3,0
25 Kumi- ja muovituotteiden valmistus	6	1,4
26 Ei-metallisten mineraalituotteiden valm.	8	1,9
27 Perusmetallien valmistus	4	0,9
28 Metallituotteiden valmistus	10	2,3
29 Koneiden ja laitteiden valmistus	20	4,6
31 Muu sähkökoneiden ja laitteiden valmistus	5	1,2
32 Radio- ja tv-välineiden jne. valmistus	5	1,2
33 Lääkintäkojeiden, kellojen jne. valmistus	6	1,4
34 Autojen ja perävaunujen valmistus	3	0,7
35 Muu kulkuneuvojen valmistus	5	1,2
36 Huonekalujen valmistus	4	0,9
40 Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto	2	0,5
45 Rakentaminen	11	2,6
50 Moottoriajon. kauppa ja korjaus	14	3,3
51 Agentuuritoiminta ja tukkukauppa	165	38,3
52 Vähittäiskauppa ja kotital.tav. korj.	11	2,6
55 Majoitus- ja ravitsemistoiminta	4	0,9
60 Maaliikenne; putkijohtokuljetus	5	1,2
61 Vesiliikenne	2	0,5
63 Liikennettä palv. toiminta, matkatoim.	14	3,3
64 Posti- ja teleliikenne	4	0,9
65 Rahoituksen välitys	5	1,2
67 Rahoitusta palveleva toiminta	2	0,5
70 Kiinteistöalan palvelut	3	0,7
71 Kulkuneuvojen jne. vuokraus	5	1,2
72 Tietojenkäsittelypalvelu	16	3,7
73 Tutkimus ja kehittäminen	3	0,7
74 Muu liike-elämää palveleva toiminta	42	9,7
85 Terveystenhuolto ja sos. palvelut	2	0,5
90 Ympäristön huolto	1	0,2
92 Virkistys-, kulttuuri- ja urheilutoiminta	2	0,5
Yht.	431	100,0

Kyselyaineiston ulkomaisten yritysten jakauma toimialoittain sijoitusmuodon suhteen

	Teollisuus	Tukku- ja vähittäiskauppa	Palvelut, energia, rakentaminen	Yhteensä
greenfield	15	93	29	137
%	12,9	48,9	23,6	31,9
yritystoston kohde	101	97	94	292
%	87,1	51,1	76,4	68,1
yhteensä	116	190	123	429
%	100,0	100,0	100,0	100,0

Kyselyaineiston ulkomaisten yritysten Suomeen sijoittumisvuosi

Liite 4.

Tilastolliset testit

Ulkomaisten tytäryritysten näkemykset Suomen vahvuuksista ja heikkouksista: taustamuuttujiin liittyvät keskiarvotestien tulokset

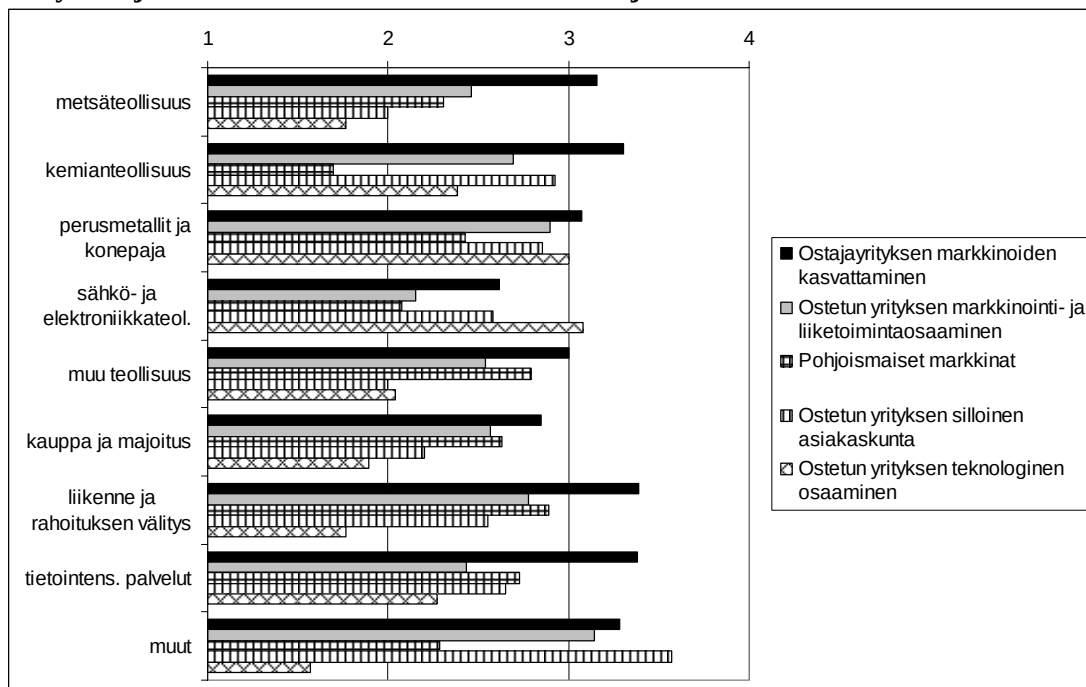
	Sijoitusmuoto			Innovaatioitoiminta			Sektorit		
	Yrityskauppa	Greenfield	p-arvo	Kyllä	Ei	p-arvo	Teollisuus	Muut	p-arvo
Ihmisten rehellisyys ja luotettavuus									
Toimiva infrastruktuuri									
Teknologinen osaaminen				3,671	3,453	0,001			
Yhteiskunnallinen vakuus ja toimivuus	3,526	3,643	0,074	3,627	3,511	0,069			
Koulutustaso	3,500	3,605	0,094						
Ihmisten oma-aloitteisuus	3,308	3,480	0,018				3,264	3,400	0,095
Markkinointi- ja liiketoimintaosaaminen	3,250	3,460	0,005						
Joustava toimintatapa									
Yliopistojen, tutkimuslaitosten ja yritysten yhteistyö				3,137	2,894	0,014	3,241	2,940	0,002
Venäjän markkinoiden tuntemus				3,000	2,701	0,026	3,153	2,705	0,000
Energian hinta				2,365	2,143	0,035			
Yritysverotuksen taso									
Työvoimakustannukset				1,885	2,029	0,093			
Henkilöverotuksen taso									

Ulkomaisten yritysten tulevaisuudennäkymiin vaikuttavat tekijät Suomessa: taustamuuttujiin liittyvät keskiarvotestien tulokset

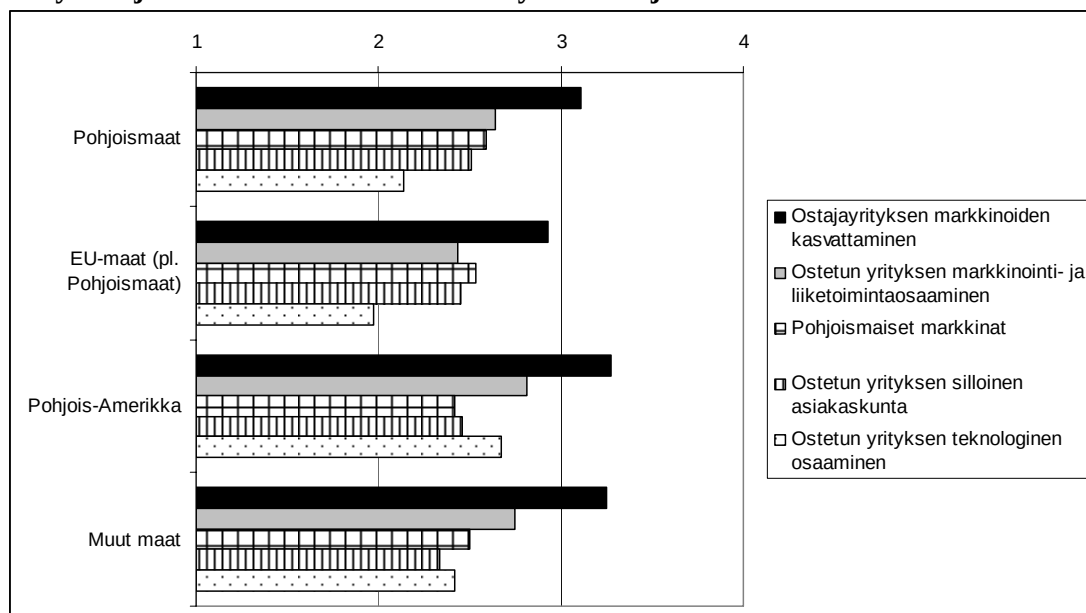
	Sijoitusmuoto			Innovaatioitoiminta			Sektorit		
	Yrityskauppa	Greenfield	p-arvo	Kyllä	Ei	p-arvo	Teollisuus	Muut	p-arvo
Kysyntä Suomessa	3,349	3,664	0,000	3,335	3,587	0,003	2,940	3,644	0,000
Hyvä suomalainen osaaminen ja teknologia				3,206	2,865	0,000	3,164	2,994	0,099
Suomea laajemmät aluestrategiat	2,913	3,109	0,071	2,857	3,101	0,016	2,940	2,743	0,046
Korkea kustannustaso				2,922	2,667	0,004			
Tärkeiden yritysten sijainti Suomessa									
Kysyntä ulkomailta	2,659	2,353	0,016	2,808	2,300	0,000	3,200	2,332	0,000
Ammattitaitoisen työvoiman puute Suomessa				2,230	2,034	0,050	1,855	2,239	0,000
Toiminnan keskittäminen Suomen ulkopuolelle									
Julkisen sektorin tuet Suomessa	1,616	1,463	0,084	1,689	1,435	0,002	1,726	1,505	0,022

Liite 5.

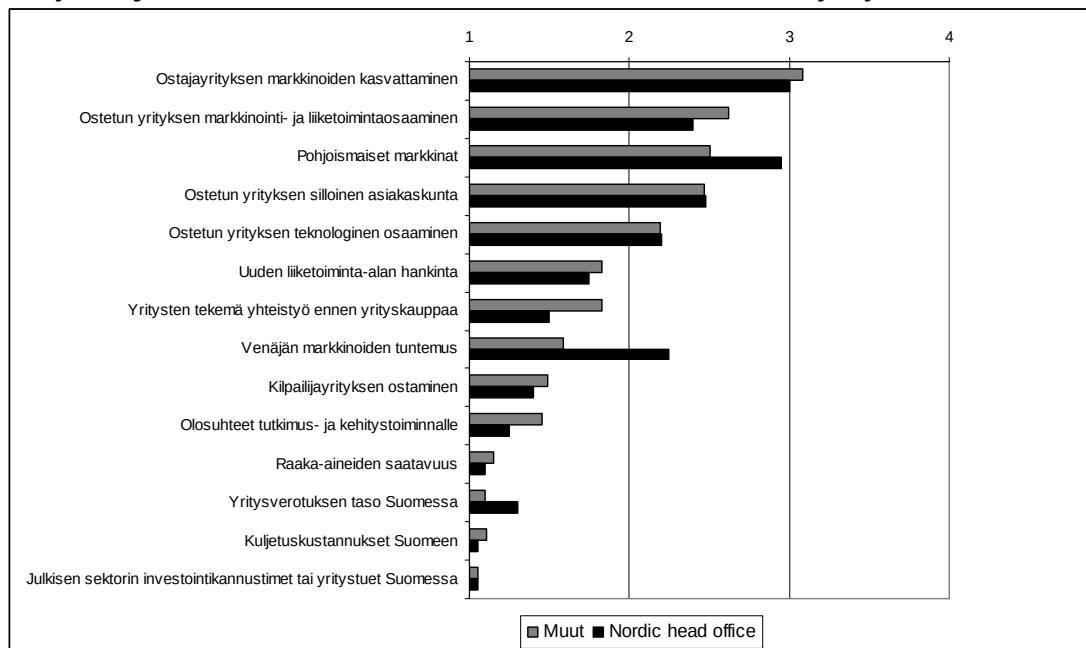
Yritystojen tärkeimmät motiivit toimialoittain jaoteltuna

Yritystojen tärkeimmät motiivit maaryhmittäin jaoteltuna

Yritysostojen motiivit: Nordic head office –statuksella toimivat yritykset

ELINKEINOELÄMÄN TUTKIMUSLAITOS (ETLA)

THE RESEARCH INSTITUTE OF THE FINNISH ECONOMY
LÖNNROTINKATU 4 B, FIN-00120 HELSINKI

Puh./Tel. (09) 609 900
Int. 358-9-609 900
<http://www.etla.fi>

Telefax (09) 601753
Int. 358-9-601 753

KESKUSTELUAIHEITA - DISCUSSION PAPERS ISSN 0781-6847

Julkaisut ovat saatavissa elektronisessa muodossa internet-osoitteessa:
<http://www.etla.fi/finnish/research/publications/searchengine>

- No 895 PEKKA TSUPARI – PETRI ROUVINEN, Inter-Firm Collaboration and Electronic Business: Effects on Profitability in Finland. 06.02.2004. 19 p.
- No 896 TOMI HUSSI, Intellectual Capital and Maintenance of Work Ability – The Wellbeing Perspective. (Revised version 25.02.2004). 30 p.
- No 897 TOMI HUSSI, The Managerial Relevance of Maintenance of Work Ability – A Finnish Perspective. 27.02.2004. 20 p.
- No 898 HANNU PIEKKOLA, Active Ageing Policies in Finland. 05.03.2004. 42 p.
- No 899 Demographic Aspects of Ageing and Time Use in a Set of European Countries. 05.03.2004. 20 p.
- No 900 ANTTI-JUSSI TAHVANAINEN, Academic Spin-offs in Finnish Biotechnology – A Portrait of Firm Characteristics. 15.03.2004. 34 p.
- No 901 PETRI ROUVINEN, Diffusion of Digital Telephony – Are Developing Countries Different? 15.03.2004. 17 p.
- No 902 MAARIT LINDSTRÖM – OLLI MARTIKAINEN – HANNU HERNESNIEMI, Tietointensivisten palvelujen rooli metsäklusterissa. 16.03.2004. 49 s.
- No 903 MARKKU STENBORG, Are There Biases in the Market Definition Procedure? 16.03.2004. 14 p.
- No 904 PEKKA YLÄ-ANTTILA – JYRKI ALI-YRKKÖ – MARTTI NYBERG, Foreign ownership in Finland – boosting firm performance and changing corporate governance. 17.03.2004. 38 p.
- No 905 ESSI EEROLA – NIKU MÄÄTTÄNEN, On the Political Economy of Housing's Tax Status. 19.03.2004. 20 p.
- No 906 RITA ASPLUND, A Macroeconomic Perspective on Education and Inequality. 23.03.2004. 22 p.
- No 907 RITA ASPLUND, The Provision and Effects of Company Training. A brief review of the literature. 08.04.2004. 24 p.
- No 908 KEREM TOMAK, Behavioral Economics of Mobility. 16.04.2004. 26 p.
- No 909 LIISA LEIJOLA, The Education System in Finland – Development and Equality. 17.05.2004. 24 p.
- No 910 ANNI HEIKKILÄ – HANNU PIEKKOLA, Explaining the Desire for Local Bargaining: Evidence from a Finnish Survey of Employers and Employees. 21.05.2004. 20 p.

- No 911 HANNU PIEKKOLA, Active Ageing and the European Labour Market: Synthesis Report. 30.04.2004. 58 p.
- No 912 DMITRY EFREMOV – DANIL SMIRNYAGIN – OLGA VALERIANOVA – HANNU HERNESNIEMI, Esco Companies in Northwest Russia, Legal Issues and Organizational Schemes. 06.05.2004. 46 p.
- No 913 PETRI ROUVINEN – PEKKA YLÄ-ANTTILA, Palveluyrittäjyys kasvaa nopeimmin ja työllistää eniten. 11.05.2004. 34 s.
- No 914 KARI E.O. ALHO, The Finnish EMU Buffers and The Labour Market under Asymmetric Shocks. 19.05.2004. 14 p.
- No 915 HANNU HERNESNIEMI, Funktionaalisten elintarvikkeiden klusteri, Esiselvitys. 31.05.2004. 36 s.
- No 916 CHRISTOPHER PALMBERG – MIKA PAJARINEN, The Global Dispersion of Innovative Activities – The Case of Finnish Multinationals. 09.06.2004. 28 p.
- No 917 MAARIT LINDSTRÖM, Ulkomaiset yritykset Suomessa: Investointimotiivit ja näkemykset toimintaympäristöstä. 16.06.2004. 38 s.
- No 918 LAURA PAIJA, Allocation of Control Rights to Customised Products: Empirical Analysis of Finnish SMEs. 10.08.2004. 38 p.
- No 919 MIKA MALIRANTA – PETRI ROUVINEN, Informational Mobility and Productivity – Finnish Evidence. (Tiedollisen liikkuvuuden tuottavuusvaikutukset Suomessa). 22.07.2004. 14 p.
- No 920 MIKA MALIRANTA – SATU NURMI, Analyzing entrepreneurship with the Finnish linked employer-employee data (FLEED). Matching and qualitative properties of the data. 29.07.2004. 20 p.
- No 921 EDVARD JOHANSSON – HANNU AHO – URPO KIISKINEN – KARI POIKOLAINEN, The association of alcohol dependency with employment probability: Evidence from the population survey “Health 2000 in Finland”. Alkoholiriippuvuus ja todennäköisyys olla kokopäivätyössä: Tuloksia “Terveys 2000” aineistosta. 02.08.2004. 28 p.
- No 922 ANNIKA EVÄLÄ, Koulutuksen panokset ja tuotokset – Suomi kansainvälisessä vertailussa. 24.06.2004. 93 s.
- No 923 ARI HYYTINEN – MIKA PAJARINEN, Opacity of Young Firms: Faith or Fact? 06.08.2004. 24 p.
- No 924 PAAVO SUNI, Kiina maailmantaloudessa – Globaalitalouden kasvu ja teollisen työnjaon muutos, Taustaraportti (China in The World Economy – Global Economic Growth and the Changing International Division of Labour, A Background Report). 23.08.2004. 24 s.
- No 925 VILLE KAITILA, The Factor Intensity of Accession and EU15 Countries’ Comparative Advantage in the Internal Market. 25.08.2004. 23 p.
- No 926 ANTTI-JUSSI TAHVANAINEN – RAINE HERMANS, Financial Pecking Order and the Value Platform of Intellectual Capital. Observing the Finnish Biotechnology Industry. 25.08.2004. 34 p.

Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksen julkaisemat "Keskusteluaiheet" ovat raportteja alustavista tutkimustuloksista ja väliraportteja tekeillä olevista tutkimuksista. Tässä sarjassa julkaistuja monisteita on mahdollista ostaa Taloustieto Oy:stä kopiointi- ja toimituskuluja vastaavaan hintaan.

Papers in this series are reports on preliminary research results and on studies in progress. They are sold by Taloustieto Oy for a nominal fee covering copying and postage costs.